

Nr 279.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrade pensionsbestämmelser för lärare vid folk- och småskolor m. fl.; given Stockholms slott den 8 april 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 april 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, fråga om ändrade pensionsbestämmelser för lärare vid folk- och småskolor m. fl. och anför därvid följande:

De nuvarande bestämmelserna angående pensionering av folk- och småskollärare m. fl. återfinnas i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt samt i kungörelsen den 4 januari 1938 (nr 5) med vissa provisoriska bestämmelser angående pensionsvillkor för i statens pensionsanstalt delaktiga lärare vid folk- och småskolor m. fl. Genom sistnämnda kungörelse, som gäller för tiden 1 januari—30 juni 1938, har avsetts att provisoriskt anknyta pensionsbestämmelserna för folk- och småskollärare till den år 1937 beslutade och från och med ingången av år 1938 ikraftträdde löneregleringen för dessa lärare.

Huvuddragen av nu gällande pensionsbestämmelser äro följande.

Tjänstepension. Pensionsberättigade äro enligt statens pensionsanstalts reglemente såväl ordinarie som icke-ordinarie befattningshavare vid folk-

och småskoleväsendet, däri inbegripen jämväl vikarie, som under minst en läsmånad tjänstgör å med pensionsrätt förenad befattning och vars tjänstgöringsskyldighet minst uppgår till 20 undervisningstimmar i veckan.

Tjänstepensionsunderlaget utgör enligt statens pensionsanstalts reglemente $\frac{2}{3}$ av den i gällande författning eller vid godkänd reglering fastställda kontanta minimiårsavlöningen i högsta lönegraden, ålderstillägg sålunda inräknade. Även värdet av naturaförmåner skall medräknas, och uppskattas härvid värdet av fri bostad med värme till $\frac{1}{8}$ av övriga löneförmåner. Högre pensionsunderlag kan under vissa villkor på framställning av huvudmannen medgivas, därest befattningshavaren åtnjuter högre avlöning än den författningensliga minimiårsavlöningen eller uppbär särskilt arvode för skyldighet att undervisa utöver den i författning stadgade minsta årliga undervisningstiden.

Enligt pensionsanstalts reglemente har ordinarie och därmed jämställd befattningshavare att erlägga tjänstepensionsavgift med $3\frac{1}{3}$ % av tjänstepensionsunderlaget; för extra ordinarie eller på viss tid, ej överstigande ett läsår, anställd befattningshavare, ävensom för vikarie är avgiften 1 % av underlaget. För här ifrågavarande befattningshavargrupper erlägger huvudmannen i regel ingen särskild avgift, men sådan avgift förekommer för lärare vid sjukvårdsanstalt eller barnhem, för föreståndarinna vid skolehem eller arbetsstuga samt under viss förutsättning för överlärare.

De provisoriska bestämmelserna innebära i korthet, att för varje befattning fastställts tre pensionsunderlag, vilka gälla allteftersom lästiden uppgår till högst 36 veckor, till mer än 36 men ej 39 veckor eller till 39 veckor. Dessa pensionsunderlag motsvara civila tjänstepensionsreglementets pensionsunderlag för den lönegrad, som befattningshavaren enligt avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor tillhör eller anses tillhöra på grund av den för honom gällande lästiden, och utgöra $\frac{2}{3}$ av slutlönen å A-ort. Pensionsavgifterna för såväl befattningshavare som huvudman hava för varje pensionsunderlag upptagits med belopp, som enligt de i statens pensionsanstalts reglemente angivna grunderna motsvara de nya pensionsunderlagen.

För hel tjänstepension (= tjänstepensionsunderlaget) vid avgång efter uppnådd pensionsålder, 60 år, fordras enligt statens pensionsanstalts reglemente 33 tjänstår. Är tjänstårens antal mindre än 33, avkortas pensionen proportionellt mot antalet felande tjänstår; räknar befattningshavaren vid avgången mindre än 10 tjänstår, beräknas dock pensionen försäkringstekniskt, vilket i allmänhet innebär en något starkare avkortning av densamma. Reglementet innehåller även bestämmelser om att befattningshavaren vid vissa fall av sjukdom och invaliditet är skyldig avgå före pensionsåldern, varvid genast börjande tjänstepension kan erhållas.

Befattningshavare, som utan att vara berättigad till genast börjande tjänstepension lämnar sin befattning, har rätt till s. k. uppskjuten tjänstepension, i allmänhet motsvarande de av honom själv erlagda pensionsavgifterna. Sådan pension börjar utgå vid pensionsåldern eller vid dessförinnan inträffad varaktig oförmåga till arbete.

Familjepension. Familjepensionsrätt tillkommer — dock med vissa inskränkningar för det fall att befattningshavaren vid äktenskapets ingående lidit av sjukdom eller överskridit 65 års ålder — tjänstepensionsberättigad befattningshavares efterlevande änka och arvsberättigade egna barn.

Pension utgår till änka, så länge hon lever ogift, och till barn, till dess de uppnå 21 års ålder eller dessförinnan träda i äktenskap; barn, som vid uppnåendet av 21 års ålder är varaktigt oförmöget till arbete, bibehåller dock pensionen.

Till grund för familjepensionens beräkning ligger enligt statens pensionsanstalts reglemente befattningens *f a m i l j e p e n s i o n s u n d e r l a g*, som utgör 300 kronor jämte 20 procent av tjänstepensionsunderlaget. Häri har ingen ändring skett genom de provisoriska bestämmelserna.

Den årliga *f a m i l j e p e n s i o n s a v g i f t e n* är för manlig befattningshavare lika med 40 kronor + $2\frac{2}{3}\%$ av tjänstepensionsunderlaget och för kvinnlig befattningshavare lika med 3 kronor + $\frac{1}{6}\%$ av tjänstepensionsunderlaget. Familjepensionsavgift erlagges av manlig befattningshavare jämväl efter det han avgått med genast börjande tjänstepension men utgår då med allenast $\frac{3}{4}$ av det belopp, som erlades medan han ännu var i tjänst.

Om befattningshavaren kommit så tidigt i tjänst, att 33 för pension beräkningsbara tjänstår kunnat till pensionsåldern intjänas, utgår vid hans frånfälle — oavsett när detta inträffar — hel familjepension. Denna är för änka utan barn lika med familjepensionsunderlagets belopp; finnas dessutom barn, förhöjes pensionen med 40 procent för ett barn och med ytterligare 10 procent för varje barn därutöver. Efterlämnar befattningshavare endast barn, utgör pensionen för ett barn halva familjepensionsunderlaget, för två barn hela underlaget och för tre barn underlaget ökat med 40 procent; äro barnen fler än tre, tillkommer för varje ytterligare barn 10 procent av underlaget. Har befattningshavaren inträtt i tjänst så sent, att han ej till pensionsåldern kunnat intjäna 33 tjänstår, erhålla de efterlevande i allmänhet avkortad pension, som efter försäkringstekniska regler bestämmes i förhållande till det antal tjänstår, som kunnat till pensionsåldern intjänas.

Om befattningshavare avgår före pensionsåldern utan att erhålla genast börjande tjänstepension, har den vid hans sedermera timade frånfälle efterlämnade familjen rätt till försäkringstekniskt beräknad avkortad pension, svarande mot de avgifter, som erlagts.

Vid den år 1937 beslutade löneregleringen för lärarpersonal vid folk- och småskoleväsendet hava de för statliga civila befattningshavare vid nyreglerade verk gällande lönebestämmelserna varit normgivande. Kostnaderna för sagda lärarpersonals avlöning bäras till övervägande del av statsverket.

Med hänsyn härtill hava jämväl de nya statliga pensionsbestämmelserna — sådana de utformats i civila tjänstepensionsreglementet och allmänna familjepensionsreglementet — ansetts böra så långt möjligt komma i tillämpning på den nu lönerulerade lärarpersonalen vid folk- och småskoleväsendet.

I syfte att förbereda en dylik pensionsreglering erhöill jag den 4 februari 1938 Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla högst tre sakkunniga för att inom departementet verkställa utredning rörande folkskollärarnas tjänste- och familjepensionering. Med stöd av detta bemyndigande tillkallades samma dag såsom sakkunniga statskommisarien och byråchefen i statskontoret E. O. F. Björn, förste aktuarien i statens pensionsanstalt T. B. Kjellén och folkskolläraren i Stockholm R. Örtendal.

Till fullgörande av sitt uppdrag hava de sakkunniga med skrivelse den 24 mars 1938 överlämnat en promemoria samt utkast till reglementen dels angående tjänstepension för lärare vid folk- och småskolor, dels angående familjepension för efterlevande till sådana lärare. Bestämmelserna i nämnda reglementsutkast — avsedda att äga tillämpning från och med den 1 januari 1938 — ansluta sig, jämlikt de för de sakkunniga meddelade direktiven, till civila tjänstepensionsreglementet och allmänna familjepensionsreglementet.¹ Endast där särskilda förhållanden ansetts nödvändigöora sakliga avvikelser hava sådana föreslagits. Det må framhållas, att tjänstepensionsunderlagen redan genom de för närvarande gällande provisoriska bestämmelserna bringats att sammanfalla med underlagen för statliga befattningshavare i motsvarande lönegrader. Även beträffande familjepensionsunderlagen har en reglering skett, dock ej fullt till nivå med de enligt allmänna familjepensionsreglementet gällande underlagen.

I promemorian har dessutom — jämväl enligt givna direktiv — den frågan upptagits till behandling, huruvida en förbättring av de tjänstepensioner, som beviljats före den 1 januari 1938 avgångna folk- och småskollärare, skulle kunna åvägabringas genom en vidsträcktare tillämpning å dem av kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer. De sakkunniga hava förordat att sådan förbättring må utgå.

Över huvudgrunderna i de sakkunnigas förslag hava utlåtanden avgivits av statskontoret, statens pensionsanstalt och skolöverstyrelsen, varjämte framställning i ärendet inkommit från lärarorganisationernas sida.

I yttrandena har någon erinran ej framkommit mot ett tillämpande av de statliga pensioneringsprinciperna på lärarpersonalen vid folkskoleväsendet. Ej heller har förslaget om reglering av de enligt äldre bestämmelser utgående pensionerna mötts av några principiella invändningar.

Jag övergår härefter till att närmare behandla de sakkunnigas olika förslag, vilka synas böra läggas till grund för framställning i ämnet till riksdagen. Då myndigheternas yttranden över detaljbestämmelserna ännu icke hunnit inhämtas, förutsätter jag, att allenast grunderna för de nya pensionsbestämmelserna underställas riksdagen för prövning och godkännande. Utfärdandet av närmare föreskrifter lärer, sedan riksdagen fattat sitt beslut, få ankomma på Kungl. Maj:t.

¹ De sakkunnigas utkast till pensionsreglementen äro såsom bilagor (A och B) fogade vid detta protokoll.

Förslaget till ordnande av i tjänst varande befattningshavares pensionsförhållanden.

1. Pensioneringens omfattning.

Enligt nu gällande bestämmelser är, som förut angivits, tjänste- och familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt tillerkänd såväl ordinarie som, med vissa undantag, extra ordinarie och vikarierande lärare vid folk- och småskolor; undantagen avse lärare, som tjänstgöra kortare tid än en läsmånad eller vilkas tjänstgöringsskyldighet understiger 20 undervisningstimmar i veckan. Jämväl lärarbefattningar i övningsämnen kunna — dock först efter särskilt beslutad tjänstereglering — på ansökan förenas med pensionsrätt i statsanstalten.

Den nu föreliggande frågan avser ordnande av pensionsförhållandena för befattningshavare, å vilka avlöningsreglementet den 30 september 1937 (nr 868) för lärare vid folk- och småskolor äger tillämpning.

Reglementet omfattar följande lärarkategorier, nämligen

ordinarie folk- och småskollärare,

lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor, vilka anställts tillsvidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning,

extra ordinarie folk- och småskollärare,

vikarierande lärare vid folkskolor, småskolor och mindre folkskolor samt timlärare vid samma skolor.

Med extra ordinarie folk- och småskollärare förstås lärare, som anställas för full tjänstgöring å befattningar, som i föreskriven ordning inrättats såsom extra ordinarie, och med vikarierande lärare avses den, som anställs för full tjänstgöring såsom vikarie för tjänstledig lärare eller å vakant befattning; övriga icke-ordinarie lärare benämnas timlärare. Reglementet äger icke tillämpning å övningslärare.

Jämlikt kungörelsen den 10 december 1937 (nr 955) angående utsträckt tillämpning av förenämnda avlöningsreglemente skall detta, där icke särskilt undantag stadgats, i tillämpliga delar gälla jämväl för

lärare vid statens egentliga folkskolor, mindre folkskolor och småskolor i rikets nordligaste gränsorter eller vid Skytteanska skolan i Tärna,

lärare, som anställts vid sjukvårdsanstalt eller barnhem för undervisning på folk- eller småskolestadiet och till vilkens avlöning, enligt av Kungl. Maj:t meddelat särskilt beslut, statsbidrag utgår, samt

föreståndarinna, biträdande föreståndarinna och vikarie för föreståndarinna eller biträdande föreståndarinna vid skolhem, tillhörigt skoldistrikt eller Skytteanska skolan i Tärna, eller vid arbetsstuga, tillhörig någon av stiftelserna Västerbottens eller Norrbottens läns arbetsstugor.

Slutligen må nämnas, att i en för årets riksdag framlagd proposition nr 170 angående löneroglering för nomadlärare m. m. föreslagits, att före-

nämnda avlöningsreglemente skall erhålla tillämpning jämväl å dessa lä-rare.

I vad rör frågan om avgränsningen av de befattningshavaregrupper, som skola erhålla pensionsrätt, torde till en början få erinras om de principer, som med avseende å icke-ordinarie befattningshavare följts vid utformningen av civila tjänstepensionsreglementet.

I motiveringen till det i 1 § 2 mom. b) civila tjänstepensionsreglementet inrymda stadgandet, att reglementet skulle med vissa undantag jämväl äga tillämpning å annan icke-ordinarie tjänsteman än extra ordinarie, i den mån Kungl. Maj:t med hänsyn till anställningens natur samt tjänstgöringens omfattning därom förordnade, uttalade jag i egenskap av föredragande de-partementschef bland annat (prop. nr 222/1934, sid. 92):

Att genom en bestämmelse i reglementet klart definiera dylika personal-grupper vore för närvarande icke möjligt. Anställningsformer och avlö-ningsbestämmelser vore nämligen vid olika förvaltningsgrenar och institu-tioner så skiftande, att tillfredsställande generella avgränsningar icke kunde ernås. Det syntes därför nödvändigt, att frågan om inordnande under reg-lementet av andra icke-ordinarie befattningshavare än extra ordinarie tjän-stemän och tjänstemän å extra stat gjordes beroende av prövning beträffan-de varje särskild grupp eller befattning. Såsom allmän grundsats för dylik prövning borde uppställas, att personal med full sysselsättning och i mera fast anställning för arbetsuppgifter av fortlöpande natur borde beredas pen-sionsrätt. För att säkerställa nödig reda och konsekvens i fråga om bevil-jande av pensionsrätt syntes det bliva erforderligt att i regel göra pensions-rätten beroende av anställningsform och avlöningsnormer på sådant sätt, att med en viss anställnings- och avlöningsform regelmässigt följde pensions-rätt samt att denna form icke heller komme till användning i andra fall än då pensionsrätt skäligen borde ifrågakomma. Detta förutsatte emellertid, att anställnings- och avlöningsformerna inom olika delar av civilförvaltning-en fixerades på ett mera enhetligt sätt än för närvarande med beaktande av de konsekvenser, som pensioneringens utsträckning komme att medföra.

Beträffande tillämpningen av de i förenämnda stadgande förekommande uttrycken »anställningens natur» och »tjänstgöringens omfattning» anförde jag vidare:

Med uttrycket »anställningens natur» avsåges närmast, att anställningen vore av mera stadigvarande art antingen på det sätt, att befattningshavaren vore i likhet med extra ordinarie tjänstemän avsedd att rekrytera ordinarie tjänst eller ock eljest fyllde ett mera bestående behov av arbetskraft vid ver-ket.

Villkoret om tjänstgöringens omfattning åsyftade en daglig arbetstid av ungefär samma omfattning som gällde för motsvarande ordinarie befatt-ningshavare.

Rörande spørsmålet om de icke-ordinarie befattningshavarnas pensions-rätt har vidare 1934 års avlöningsrevision för icke-ordinarie personal gjort följande uttalande:

Avlöningsrevisionen hölle för sin del före, att generell tjänstepensionsrätt borde begränsas till sådana icke-ordinarie tjänstemän, vilka vunnit den mera fasta anställning, som extraordinarieskapet innebure. Det sagda gällde givetvis även befattningshavare å extra stat, därest denna grupp skulle komma att bibehållas såsom särskild kategori i avlöningsbestämmelserna.

I den mån andra icke-ordinarie tjänstemän innehade anställning av mera stadigvarande art och i övrigt sådan ställning inom statsförvaltningen, att de ansåges böra beredas pensionsrätt, borde detta enligt avlöningsrevisions mening regelmässigt ske på det sätt, att vederbörande befattningar ombildades till extra ordinarie tjänster. Endast där så icke lämpligen kunde ske men pensionsrätt det oaktat funnes böra tilläggas vederbörande, borde särskilt beslut härom meddelas av Kungl. Maj:t.

I enlighet med dessa principer är civila tjänstepensionsreglementet utformat.

De sakkunniga.

De sakkunniga hava funnit sig böra förorda, att pensionsrätt i princip endast skall tillerkännas ordinarie samt med dem i lönehänseende likställda befattningshavare ävensom extra ordinarie befattningshavare.

Till närmare utveckling och motivering av sitt förslag anföra de sakkunniga:

Detta ståndpunktstagande innebär, att vikarierande lärare utestängas från pensionsrätt. Även om vikariatstjänstgöring i vissa fall kan bli mera varaktig, har dock anställningen ej den fasta karaktär, som bör utgöra en förutsättning för pensionsrätt. Vikariat å statlig befattning medför heller icke i och för sig sådan rätt.

Då de sakkunniga således av principiella skäl icke kunnat förorda ett bibehållande av pensionsrätten för vikarierande lärare, vilja de samtidigt framhålla, att denna rätt är av relativt begränsat värde för befattningshavarna, enär dessa ju i regel övergå till extra ordinarie eller ordinarie anställning och därmed erhålla pensionsrätt. Under vikariatetiden är pensionsrätten av betydelse allenast i det fåtal fall, där befattningshavare avlider och efterlämnar pensionsberättigad familj eller där invalid- eller sjukpension skulle ifrågakomma. Där sådana fall, som här berörts, undantagsvis skulle förekomma och de föreliggande omständigheterna äro av den art, att tjänste- eller familjepension skäligen borde medgivas, torde — liksom i fråga om ej pensionsrättigade statsanställda förutsatts — särskild pension få utverkas av riksdagen.

Då det förekommer sådana växlingar i anställningsförhållandena för icke-ordinarie lärare, att en extra ordinarie lärare, som enligt de sakkunnigas förslag skulle erhålla pensionsrätt, på grund av tjänstens indragning eller dess besättande med ordinarie åter kan tvingas in på vikariatstjänstgöring och därvid går miste om pensionsrätten, har det syntts de sakkunniga skäligen, att i sådana fall möjligheten att erhålla pension i en eller annan form får bibehållas. De sakkunniga vilja därför föreslå införande i pensionsreglementena av stadganden om att här, efter prövning av Kungl. Maj:t, skall kunna medgivas pension, som om den extra-ordinarie befattningen alltjämt innehafts.

En liknande anordning, som dock skulle bli allenast av övergångsnatur, torde böra vidtagas med avseende å de nu anställda vikarier, som enligt gällande bestämmelser äro tillerkända pensionsrätt. Billighetsskäl tala enligt de sakkunnigas mening för att jämväl dessa, efter prövning av Kungl. Maj:t, skola kunna tillerkännas pension med tillämpning av de för dem senast gällande pensioneringsbestämmelserna, dock endast under förutsättning att de mera stadigvarande fullgjort vikariatstjänstgöring. Bestämmelserna här om torde böra meddelas i form av ett övergångsstadgande i reglementet för statens pensionsanstalt.

Då de sakkunniga föreslagit borttagande av pensionsrätten för de vikarierande lärarna, hava de sakkunniga förutsatt att en viss tillgodoräkning av vikariatiden medgives, då läraren vinner pensionsberättigande befattning. Med den omfattning vikariatstjänstgöringen har vid folkskoleväsendet uppkommer fråga om tillgodoräkning av dylik tjänstgöring i det övervägande antalet pensionsfall. Med hänsyn härtill finna de sakkunniga erforderligt, att en bestämmelse om generell tillgodoräkning av sådan tjänstgöring inflyter i reglementet och att denna bestämmelse — i anslutning till stadgandet i 2 § 2 mom. b) och c) arbetarpensionsreglementet och i överensstämmelse med vad vid den statliga tjänstepensioneringen i övrigt regelmässigt torde medgivas — får den innebörden, att två tredjedelar av vikariatiden tillgodoräknas såsom tjänstår. Genom ett dylikt tillgodoräkningsmedgivande torde i erforderlig mån vara sörjt för att, trots borttagandet av pensionsrätten för vikarie, befattningshavarna vid uppnåendet av pensionsåldern i regel skola kunna räkna det för hel pension föreskrivna antalet tjänstår, särskilt som detta antal nu sänkes från 33 till 30.

De sakkunniga vilja i detta sammanhang framhålla, att genom utnyttjande av gällande bestämmelser rörande anställande av extra ordinarie lärare möjlighet synes finnas att kunna bereda en del vikarier fastare anställning och därmed också pensionsrätt.

Avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor omfattar icke övningslärare. De sakkunniga förutsätta, att beträffande dessa lärare den nuvarande pensionsrätten enligt reglementet för statens pensionsanstalt bibehålles.

Avgivna yttranden.

Statskontoret uttalar, att den av de sakkunniga föreslagna omfattningen av pensioneringen icke givit anledning till erinran. Rent principiellt sett kunde visserligen betänkligheter anföras mot att extra ordinarie lärare tillerkännas pensionsrätt. Dessa lärare innehava nämligen icke fortlöpande anställning utan erhålla förordnande för ett läsår i sänder och innehava således formellt anställning endast under lästiden. *Statskontoret* uttalar dock, att med hänsyn till de säregna och i förhållande till den allmänna civilförvaltningen helt olikartade förhållanden, som äro rådande inom det kommunala folkskoleväsendet, någon invändning icke lärer böra göras på denna punkt. *Statskontoret* säger sig vidare dela de sakkunnigas uppfattning, att den pensionsrätt som enligt reglementet för statens pensionsanstalt hittills tillkommit vikarierande lärare bör försvinna.

Skolöverstyrelsen har påyrkat ett bibehållande av pensionsrätten för vikarier och därvid särskilt åberopat, att dessa måste innehava full behörighet till motsvarande ordinarie tjänst, att tjänstgöringens omfattning och art är densamma som för ordinarie lärare samt att vikarie åtnjuter samma lön och lönetursrätt som extra ordinarie lärare.

Läraryorganisationerna uttala sin anslutning till de sakkunnigas förslag i fråga om pensionsrätt för icke-ordinarie befattningshavare.

*Departements-
chefen.*

Vad de sakkunniga föreslagit beträffande pensioneringens omfattning finner jag mig böra biträda.

Visserligen kunde det med hänsyn till nu tillämpade anställningsformer vid folk- och småskoleväsendet i och för sig synas billigt, om vikarier i vissa fall tillerkändes pensionsrätt. Det synes emellertid, såsom också av de sakkunniga framhållits, icke uteslutet, att en sådan fastare anställning skulle kunna beredas i åtminstone en del av dessa fall, att pensionsrätt automatiskt skulle vinnas. Då därjämte starka såväl principiella som praktiska skäl tala mot pensionsrätt för vikarierna, har jag ansett mig icke böra förorda skolöverstyrelsens härom framställda förslag. Jag får i detta sammanhang erinra, att riksdagens revisorer påtalat det oegentliga i att — såsom hittills varit fallet — en lärare, som efter kanske något tiotal års tjänstetid av en eller annan anledning lämnar undervisningsväsendet, skall kunna genom ett vikariat under någon månad i samband med pensionsålderns inträdande förskaffa sig en betydande ytterligare pensionsförmån.

För övrigt vill jag påpeka, att de sakkunniga genom olika av dem föreslagna anordningar, vilka jag likaledes vill i princip biträda, sört för att de genom borttagandet av pensionsrätten för vikarier uppkommande olägenheterna i hög grad reduceras.

2. Pensionsåldern.

För samtliga lärare vid folk- och småskolor är för närvarande en pensionsålder av 60 år föreskriven.

För den enligt civila tjänstepensionsreglementet anordnade pensioneringen gälla såsom grundregler, dels att pensionsåldern är lika för man och kvinna i samma befattning, dels att pensionsåldern bestämmes av lönegraden på sådant sätt, att den utgör 60 år för befattningshavare i lönegraderna 1—12 och 65 år för befattningshavare i högre lönegrader. Åtskilliga undantag från regeln för pensionsålderns beroende av lönegraden finnas dock, och speciellt gäller för vissa ganska stora befattningshavargrupper en pensionsålder av 63 år.

Om civila tjänstepensionsreglementets allmänna bestämmelser skulle tillämpas på folk- och småskoleväsendets lärarpersonal, komme pensionsåldern alltså att vara densamma för manlig och kvinnlig lärare samt utgöra 60 år för småskollärare och med dem i lönehänseende likställda lärare samt 65 år för de egentliga folkskollärarna.

De sakkunniga.

Då de sakkunniga gått att taga ställning till frågan, huruvida sist angivna pensionsåldrar kunna anses lämpliga eller ej, hava de, vad till en början småskollärarna och de med dem likställda lärarna beträffar, funnit en pensionsålder av 60 år i stort sett väl avvägd.

Vad däremot folkskollärarna beträffar hava de sakkunniga funnit sig böra göra ett avsteg från civila tjänstepensionsreglementets huvudregel. De anföra härom följande:

Det avgörande vid valet av pensionsåldern bör givetvis i främsta rummet vara undervisningshänsynen, och det har ur sådan synpunkt för de sakkun-

niga tett sig knappast tillrådligt att företaga en så stor höjning av den nuvarande pensionsåldern som med fem år. Det kan visserligen anföras, att man för lektorer, adjunkter och ämneslärarinnor vid våra allmänna läroverk ansett sig kunna föreskriva en pensionsålder av 65 år. Men tjänstgöringen har dock onekligen en något annorlunda karaktär vid läroverken än vid folkskolorna, särskilt landsbygdens folkskolor. Bland annat skall ju folkskolläraren, i olikhet med nämnda läroverkslärare, handha undervisningen i samtliga läsämnen samt jämväl i regel ombesörja undervisningen i gymnastik med lek och idrott, och de krav, som på grund härav ställas på läraren, tala enligt de sakkunnigas mening för att pensionsåldern bör sättas lägre än den för nyssnämnda läroverkslärare gällande. Det må härvid erinras att för läroverkens gymnastiklärare pensionsåldern fastställts till 63 år. Att dock en *något* högre pensionsålder än den nuvarande bör kunna föreskrivas hava de sakkunniga funnit stöd för bland annat i den omständigheten, att inom folkskollärarkåren ett kvarstående i tjänst efter pensionsålderns uppnående särskilt vissa tider förekommit i ej ringa omfattning. Att förekomsten av sådant kvarstående under senare tid varit mindre har sin förklaring i de restriktioner, som skolmyndigheterna härvidlag på grund av särskilda förhållanden tillämpat. Vid ett övervägande angående lämplig pensionsålder spelar givetvis även kostnadsfrågan en viss roll; kan man utan att sätta några väsentliga värden på spel något höja pensionsåldern, är ju givetvis en sådan åtgärd av rena kostnadsskäl ur det allmännas synpunkt att rekommendera.

Då de sakkunniga haft att taga slutlig ståndpunkt till förevarande spörsmål, hava de funnit sig böra i princip ansluta sig till de i civila tjänstepensionsreglementet uppställda allmänna reglerna för pensionsåldrar men dock ansett försiktigheten bjuda att för folkskollärarna föreslå höjning av pensionsåldern allenast till 63 år. Det kan förtjäna framhållas, att med det enligt civila tjänstepensionsreglementets regler medgivna längsta kvarstående efter pensionsåldern, två år, den högsta ålder, till vilken en folkskollärare kan få förbliva i tjänst, i sådant fall skulle bli densamma som den nuvarande, alltså 65 år.

De sakkunniga ingå därefter på frågan huruvida vid en höjning av pensionsåldern för folkskollärarna övergångsordningar kunna vara påkallade under någon tid och göra därvid följande uttalanden:

Det må med avseende härå till en början erinras, att vid civila tjänstepensionsreglementets införande några övergångsbestämmelser ej utfärdades för de fall, där pensionsåldern höjdes; en viss tidsfrist för begagnande av en förut gällande lägre pensionsålder erhöles dock därigenom, att reglementet trädde i tillämpning först ungefär ett år efter dess utfärdande. Ej heller då lärarna vid statens undervisningsväsende inordnades under civila tjänstepensionsreglementets bestämmelser vidtogos några övergångsordningar för dem, som fingo sin pensionsålder höjd. Det kan med hänsyn härtill jämväl beträffande folkskollärarna synas opåkallat att meddela några övergångsbestämmelser med avseende å pensionsåldern, vilket för övrigt ej torde möta några formella hinder, då lärarna äro skyldiga underkasta sig ändringar i pensionsvillkoren, men de sakkunniga hava dock funnit sådana övergångsbestämmelser här motiverade.

Vad som framför allt dikterat de sakkunnigas ståndpunktstagande i denna fråga är angelägenheten av att tillse, att de nya bestämmelserna om avgångsålder ej komma att fördröja den indragning av lärartjänster, som planerats, samt att de ej heller vålla svårigheter för statsmakterna vid dessas

strävanden att åstadkomma balans mellan antalet tjänster, som under de närmaste åren behöva besättas, och det antal lärare, som under samma tid genom utexaminering från folkskoleseminarierna ställes till förfogande här för.

Vad först angår den planerade indragningen av lärartjänster må nämnas att enligt uppgifter, sammanställda av skolöverstyrelsen, omkring 120 tjänster inom de närmaste åren äro beräknade att kunna indragas genom åtgärder inom de egna skoldistrikten. Då det i flertalet fall torde vara lärares avgång genom pensionering, som möjliggör indragningarna, kan en höjning av pensionsåldern väntas fördröja dessa och de med dem följande besparingarna. Det är vidare att märka, att av kända födelsesiffror att döma, antalet barn i folkskolan kan beräknas successivt nedgå, så att detta omkring år 1945 blir ungefär 10 procent lägre än för närvarande, samt att detta förhållande kan föra med sig behov av ytterligare tjänstindragningar. Vid nämnda tidpunkt synes emellertid nedgången i folkskolans barnantal avstanna och möjligen vändas i en ökning, men beträffande utvecklingen därefter vet man ännu intet med visshet; man har här endast antaganden att hålla sig till.

Vad härefter angår frågan om pensionsålderns inverkan på avvägningen av lärarexamineringen efter lärarbehovet må från början betonas, att nämnda avvägning i och för sig är ett mycket vanskligt problem och att en detaljbehandling därav ej kan anses höra till de sakkunnigas uppdrag. Däremot ha de sakkunniga funnit det nödvändigt att tillse, att det förslag rörande pensionsåldern, som av dem framlägges, ej kan komma att ha ett störande inflytande på de av statsmakterna vidtagna anordningarna på området.

Enär vid de nya pensionsbestämmelsernas tilltänkta ikraftträdande utexamineringen av lärare redan är i stort sett bestämd för fyra år framåt och enär vidare den under nämnda tid väntade avgången av lärare genom pensionering varit en av de avgörande faktorerna vid planeringen av elevintagningen vid seminarierna, står det klart, att de för seminarieorganisationen verkställda beräkningarna kullkastas, om pensionsåldern nu skulle höjas. De sakkunniga hava av denna anledning, sedan de sökt bilda sig en uppfattning i detalj beträffande förhållandena under den närmaste femårsperioden och efter samråd med skolöverstyrelsen, ansett sig böra föreslå, att pensionsåldern bibehålles vid 60 år intill den 1 juli 1943, således under fem år. Därigenom vinnes, att redan vidtagna åtgärder för de närmaste fyra årens lärarexaminering ej rubbas genom en ändring av pensionsåldern samt att dessutom erhålles ett års frist, således till 1939 års riksdag, med att taga ställning till frågan om de åtgärder, som med anledning av övergång till en högre pensionsålder kunna behöva vidtagas med avseende å seminariernas elevintagning.

Enär de årsklasser av lärare, som under de närmaste åren efter år 1943 uppnå 60 års ålder, var och en torde omfatta omkring 300 lärare, innebär vid denna tid varje höjning av pensionsåldern med ett år en utökning av den till förfogande stående lärarstocken med ungefär 300 lärare. Ur nu angiven synpunkt har det förefallit de sakkunniga ej tillrådligt att den 1 juli 1943 genast höja pensionsåldern med tre år, utan de sakkunniga vilja — till minskande av risken för uppkomsten av ett läraröverskott och därmed följande arbetslöshet samt till mildrande av stagnationen i icke-ordinarie lärares befordran till ordinarie — föreslå, att pensionsåldern då höjes med allenast ett år samt att därefter höjningen till 63 år genomföres stegvis under två tidsperioder med ett år i sänder på det sättet, att pensionsåldern fastställles till 62 år från den 1 juli 1946 och till 63 år från den 1 juli 1948. Det kan förtjäna nämnas, att — såsom förut framhållits — nedgången i

folkskolans elevantal omkring år 1945 kan väntas avstanna och möjligen vändas i en ökning, som torde något förstärkas genom införandet av ett sjunde skolår, och att därför vid denna tid kan tänkas uppstå något ökat behov av folkskollärare eller åtminstone inträda minskning i behovet av tjänstindragningar. I varje fall torde enligt det sålunda framlagda förslaget övergången till högre pensionsålder ske i så pass måttligt tempo, att några mera radikala omläggningar av lärarexamineringen ej därigenom framtvingas. Dessutom kan ju en viss reglering av lärarbehovet vinnas genom att skolöverstyrelsen alltefter föreliggande förhållanden lämnar folkskolinspektörerna anvisningar om en mer eller mindre sträng tillämpning av bestämmelsen angående tillstånd för lärare att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder.

Med avseende å lärare vid statens undervisningsväsende har genom en i kungörelsen nr 3/1938 införd bestämmelse stadgats, att pensionsåldern inträder vid utgången av det kalenderhalvår, varunder den såsom pensionsålder föreskrivna levnadsåldern uppnås. Även för folk- och småskolläraernas vidkommande har, med hänsyn till önskvärdheten av att undvika lärarbyte under pågående lästermin, en sådan avgångsregel syntes lämplig och föreslås därför av de sakkunniga.

Avgivna yttranden.

Statskontoret har i sitt utlåtande ifrågasatt, huruvida icke pensionsåldern för folkskollärare och med dem i lönehänseende jämställda borde bestämmas till 65 år, vilken pensionsålder föreskrivits för lektorer och adjunkter (såväl manliga som kvinnliga) samt även för ämneslärarinnor vid de allmänna läroverken. *Statskontoret* har dessutom uttalat, att den av de sakkunniga förordade successiva övergången till en högre pensionsålder borde, i vad den avsåg tiden efter den 1 juli 1943, kunna genomföras i raskare takt än som föreslagits.

En reservant i *statskontoret* har beträffande frågan om folkskolläraernas pensionsålder förklarar sig biträda vad de sakkunniga därutinnan anfört och föreslagit.

Även *statens pensionsanstalt* har ifrågasatt 65 års pensionsålder för folkskollärare, dock allenast för sådana vid skolor i städer och stadsliknande samhällen.

Skolöverstyrelsen har ej haft annan erinran mot de sakkunnigas förslag om pensionsåldrar än att ämbetsverket funnit sig böra förorda, att pensionsåldern skall inträda vid utgången av den kalendermånad, varunder den såsom pensionsålder föreskrivna levnadsåldern uppnåtts, i stället för vid utgången av kalenderhalvåret, såsom de sakkunniga föreslagit. Förslaget motiveras huvudsakligen med att folkskolans lärare ej äga söka mer än en tjänst åt gången och att därför — om avgång med pension alltid skulle ske vid utgången av kalenderhalvår och åtgärder för tjänsters återbesättande därför komme att vidtagas vid huvudsakligen blott två tidpunkter under året — ordinarie lärare vid folk- eller småskola, som önskade transport, för framtiden skulle få möjligheterna därtill åtskilligt reducerade. För en icke-ordinarie lärare skulle tillfällena att vinna ordinarie anställning bliva i betydande mån inskränkta.

Läroorganisationerna hava förklarat sig endast med stor tvekan kunna godtaga en höjning av pensionsåldern i den utsträckning, som sakkunnigförslaget innebär. Därjämte har från detta håll uttalats, att en förlängning av tiden för övergång till en högre pensionsålder vore motiverat för att icke ett avsevärt antal icke-ordinarie lärare skola berövas utsikten att inom rimlig tid vinna tryggad anställning.

Någon erinran har ej gjorts mot de sakkunnigas förslag om 60 års pensionsålder för småskollärare och med dem jämställda. Ej heller jag anser mig hava anledning att härvidlag frångå sakkunnigförslaget. *Departements-
chefen.*

I fråga om folkskolläraernas pensionsålder hava däremot åsikterna varit delade. Sålunda hava statskontoret och statens pensionsanstalt — pensionsanstalten dock allenast för lärare i städer och stadsliknande samhällen — ifrågasatt en pensionsålder av 65 år, medan läroorganisationerna, å andra sidan, förklarat sig endast med stor tvekan kunna godtaga en höjning av pensionsåldern till 63 år. För egen del anser jag, att skälen för ett avsteg för folkskollärarna från den eljest normala pensionsåldern av 65 år med mindre styrka göra sig gällande, då fråga är om städer och stadsliknande samhällen än vad angår landsbygden. Jag kan emellertid icke förorda, att olika regler i förevarande hänseende skola tillämpas allt efter lärarnas stationeringsorter. Med hänsyn härtill föreslår jag, att pensionsåldern enhetligt fastställes till 63 år.

Jämväl beträffande övergångstidens längd hava olika åsikter gjorts gällande. Såväl utökning som beskärning av tiden har ifrågasatts. Tillräckliga skäl att frångå sakkunnigförslaget synas mig emellertid icke förefinnas.

Skolöverstyrelsen har förordat, att pensionsåldern skulle inträda vid utgången av kalendermånad. Till stöd härför ha av överstyrelsen väsentligen åberopats vissa olägenheter, som för befattningshavarna skulle uppkomma vid bifall till den av de sakkunniga föreslagna avgångsregeln. Att denna regel ur undervisningens synpunkt är att föredraga har däremot icke bestritts. Med hänsyn härtill har jag vid bedömandet av ifrågasatt fråga ansett mig böra tillmäta den omständigheten betydelse att vad de sakkunniga i denna del förordat överensstämmer med ett från läroorganisationerna tidigare framställt yrkande. Då dessutom den av de sakkunniga ifrågasatta avgångsregeln överensstämmer med vad redan tillämpas vid statens undervisningsväsende, får jag tillstyrka densamma.

3. Pensionsunderlag.

De sakkunniga.

Då lärare vid folk- och småskolor genom den nya löneregleringen inplacerats å den för statens befattningshavare inom allmänna civilförvaltningen gällande löneplanen B, torde därav följa, att för dessa lärare böra såsom regel såväl i tjänste- som familjepensionshänseende tillämpas de pensionsunderlag, som i det statliga pensioneringssystemet gälla för motsva-

rande lönegrader å nämnda löneplan. De sakkunniga hava också givit sitt förslag en utformning av sådan innebörd.

De sakkunniga hava tagit under öfvervägande, huruvida undantag från förenämnda regel påkallas av den omständigheten, att för vissa lärarkategorier inplaceringen i lönegrad icke är avsedd att omedelbart helt träda i tillämpning.

Enligt övergångsbestämmelserna till det för lärare vid folk- och småskolor nu gällande avlöningsreglementet skall kvinnlig folkskollärare uppbära lön, som för tiden intill den 1 juli 1940 för varje ifrågakommande lönegrad ligger två löneklasser och under de följande tre åren en löneklass lägre än den för befattningen avsedda normala löneställningen.

För ordinarie småskollärare, såväl manliga som kvinnliga, har en motsvarande övergångsanordning föreskrivits, enligt vilken dessa lärare kunna allt efter lästidens längd under tiden intill den 1 juli 1942 placeras en å två lönegrader lägre än den enligt huvudregeln för befattningen gällande 9:e lönegraden.

Beträffande dessa övergångsanordningars eventuella inverkan på pensionsvillkoren anföra de sakkunniga följande:

De sakkunniga vilja erinra, att motsvarighet till här angivna förhållanden förefinnes beträffande kvinnliga lärare vid statens undervisningsväsende. I proposition nr 315 till 1937 års riksdag angående tillämpning av det civila tjänstepensionsreglementet å lärare vid statens undervisningsväsende anförde föredragande departementschefen i fråga om nämnda övergångsanordnings inverkan på pensionen för kvinnlig lärare, att det kunde »vara anledning att öfverväga, om icke för lärarinnor, som avgå med pension redan under sagda övergångstid och således ej hinna komma upp till den för deras tjänster avsedda normala löneställningen, pensionsbeloppet borde bestämmas under beaktande av övergångsanordningarna i lönehänseende». Departementschefen fortsätter: »Emellertid anser jag med beaktande av motiven för och innebörden i den föreslagna övergångsanordningen skäligt, att för ifrågavarande lärarinnor pensionen skall bestämmas på samma sätt som för de efter övergångstidens slut avgående lärarinnorna. Härav bör givetvis följa, att även samma pensionsavdrag skola gälla.» Det av departementschefen sålunda gjorda uttalandet föranledde ingen erinran från riksdagens sida.

Av den ståndpunkt, som intagits beträffande pensionsunderlagen för lärarinnorna vid statens undervisningsväsende, torde följa, att ej heller den för nu ifrågavarande lärarinnegrupper vid folkskoleväsendet i lönehänseende vidtagna övergångsanordningen bör påverka pensionsunderlagen. De sakkunniga hava i övergångsbestämmelserna till pensionsreglementena intagit stadganden för reglering av här angivna förhållanden, i den mån sådan reglering ej sker genom reglementenas huvudbestämmelser angående pensionsunderlag.

Vad i det föregående sagts i fråga om övergångsanordning i lönehänseende för vissa lärarkategorier vid folkskoleväsendet gäller jämväl föreståndarinna och biträdande föreståndarinna vid skolhem eller arbetsstuga.

De sakkunniga öfvergå därefter till att behandla vissa andra speciella pensionsunderlagsfrågor.

Enligt avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor åtnjuter

manlig lärare vid småskola och mindre folkskola ett årligt lönetillägg å 450 kronor. Vid tillämpningen av avlöningsreglementet skall i fråga om detta tillägg gälla samma bestämmelser som beträffande lönen. De sakkunniga hava därför ansett att detta bör inverka på pensionsunderlaget. Då lönetillägget närmast korresponderar mot en löneförhöjning med två lönegrader hava de sakkunniga funnit lämpligt föreslå höjning av pensionsunderlaget i motsvarande utsträckning. Med hänsyn till en vid årets riksdag inom första kammaren väckt motion (nr 84) om sådant lönetillägg jämväl för manliga biträdande lärare vid folkskolor, hava de sakkunniga, under förutsättning av bifall till nämnda motion, föreslagit samma pensionsställning för dessa lärare.

De sakkunniga hava vidare erinrat om det i årets statsverksproposition (åttonde huvudtiteln, sid. 406) framlagda förslaget, att lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor, såväl manliga som kvinnliga, skola komma i åtnjutande av ett särskilt lönetillägg, motsvarande en löneklass. Under förutsättning att det föreslagna lönetillägget får den karaktär, att detsamma bör inverka å pensionen, bör enligt de sakkunnigas mening en härav betingad höjning, motsvarande en lönegrad, ske beträffande pensionsunderlaget för dessa lärare. En av de sakkunniga, herr Örtendal, har i särskilt yttrande uttalat, att det på grund av dessa lönetilläggs karaktär syntes självfallet, att tilläggen borde medföra en förhöjning av pensionsunderlaget.

I proposition nr 170 till innevarande års riksdag angående lönereglering för nomadlärare har Kungl. Maj:t föreslagit bland annat, att lärare vid byskola respektive lärare vid visteskola i lönehänseende skola likställas med folkskollärare respektive småskollärare vid skolor med en årlig lästid av 39 veckor, samt att denna likställighet jämväl skall gälla i fråga om de till vissa av dessa lärare utgående eller föreslagna särskilda lönetilläggen. Med beaktande av vad i det föregående sagts om dessa lönetilläggs inverkan på pensionerna hava de sakkunniga vid bestämmandet av dessa lärares pensionsunderlag tagit hänsyn till det särskilda tillägget å 450 kronor till manlig nomadlärare vid visteskola, varemot en påverkan å pensionsunderlaget av det till lärare vid visteskola med tjänstgöring vid byskola föreslagna lönetillägget — motsvarande nyssnämnda löneklassstillägg för lärare vid mindre folkskolor m. fl. — förklarats böra bliva beroende av omständigheter, som förut angivits.

De sakkunniga hava ej funnit skäl att i förevarande sammanhang taga hänsyn till de särskilda lönetillägg, som i proposition till innevarande års riksdag föreslagits skola utgå till lärare i vissa skoldistrikt i övre Norrland på grund av de svårigheter, som äro förbundna med undervisningen av barn från finsktalande hem, ävensom till nomadlärare.

För ordinarie lärare vid folk- och småskolor och med dem i lönehänseende jämställda befattningshavare skulle vid bifall till vad av de sakkunniga sålunda föreslagits tjänste- och familjepensionsunderlagen komma att överensstämma med de för civila statstjänstemän i följande lönegrader gällande underlagen:

för nomadlärare vid byskola	17:e lönegraden	
» lärare vid folkskola	15:e—17:e	»
» manlig nomadlärare vid visteskola, manlig lärare vid mindre folkskola, manlig biträdande lärare vid folkskola och manlig lärare vid småskola	11:e	»
» lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande lärarinna vid folkskola ävensom föreståndarinna vid skolhem eller arbetsstuga	9:e	»
» biträdande föreståndarinna vid skolhem eller arbetsstuga .	6:e	»

Skulle det särskilda lönetillägget till lärare vid mindre folkskola, biträdande lärare vid folkskola och sådan nomadlärare vid visteskola, som tjänstgör vid byskola, erhålla den karaktär, att detsamma bör inverka å pensionen, bliva manlig lärare vid mindre folkskola, manlig biträdande lärare vid folkskola och manlig nomadlärare vid visteskola, tjänstgörande vid byskola, i pensionshänseende hänförliga till 12:e lönegraden samt kvinnlig lärare vid mindre folkskola, kvinnlig biträdande lärare vid folkskola och kvinnlig nomadlärare vid visteskola, tjänstgörande vid byskola, till 10:e lönegraden.

Vad härefter angår de extra ordinarie lärarna hava de sakkunniga funnit sig sakna anledning att i reglementsutkastens medtaga de i de statliga pensionsbestämmelserna förekommande tabellerna, utvisande de mot olika lönegrader svarande pensionsunderlagen och pensionsavdragen, detta av den anledningen att vid folk- och småskoleväsendet ej finnas några extra ordinarie befattningshavare, som äro inplacerade i bestämda lönegrader.

De extra ordinarie lärarna äro allt efter tjänståldern i avlöningshänseende placerade i löneklasser, som för folkskollärare och därmed likställda motsvara 16:e lönegraden för extra ordinarie tjänstemän vid allmänna civilförvaltningen och som för småskollärare och med dem likställda motsvara 8:e lönegraden. De extra ordinarie lärarnas löner äro beroende av lästidens längd på så sätt, att lönen för varje dag av läsåret utgår med $\frac{1}{273}$ av årslönen. Vid längsta lästiden, 273 dagar, får läraren således hela lönen, men är lästiden inskränkt till 256 eller 242 dagar, utgör lärarens lön för läsåret allenast $\frac{256}{273}$, respektive $\frac{242}{273}$ av hela lönen i löneklassen. Dessa reduktioner åstadkomma, att den utgående lönen vid en lästid av 256 dagar ligger ungefär *en* löneklass och vid en lästid av 242 dagar ungefär *två* löneklasser under den, vari läraren är placerad.

Med utgångspunkt från de pensionsunderlag, som gälla för extra ordinarie tjänstemän enligt 28 § 1 mom. civila tjänstepensionsreglementet och under hänsynstagande till de avlöningsförmåner, som utgå vid de olika lästiderna, hava de sakkunniga upprättat förslag till pensionsunderlag för de extra ordinarie lärarna.

Extra ordinarie folkskollärare är, såsom förut framhållits, placerad i någon av de löneklasser (14—19), som motsvara 16:e lönegraden för extra ordinarie tjänstemän. Det för denna lönegrad gällande pensionsunderlaget har

ansetts böra föreskrivas för extra ordinarie folkskollärare och likställd med 273 dagars lästid. Är lästiden 256 dagar och löneförmånerna följaktligen approximativt en löneklass lägre, d. v. s. praktiskt taget motsvarande 13:e —18:e löneklasserna eller 15:e lönegraden för extra ordinarie tjänstemän, har pensionsunderlaget funnits böra sammanfalla med pensionsunderlaget för nämnda lönegrad. En lästid av 242 dagar bör efter samma grunder för- anleda ett pensionsunderlag, motsvarande vad som gäller för extra ordinarie tjänsteman i 14:e lönegraden.

Enahanda grunder hava av de sakkunniga tillämpats vid bestämmande av pensionsunderlagen för småskollärare och med dem i lönehänseende lik- ställda, vilka skola tillhöra någon av löneklasserna 6—11 och sålunda an- setts böra jämföras med extra ordinarie tjänstemän i 8:e, 7:e och 6:e löne- graderna, allt efter lästidens längd. För manliga sådana lärare skall dock med hänsyn till det särskilda lönetillägget å 450 kronor pensionsunderlaget ligga två lönegrader högre än de förutnämnda och således motsvara de för extra ordinarie tjänstemän i lönegraderna 10, 9 och 8 fastställda pensions- underlagen. Liksom i fråga om ordinarie lärare framhållits, bör vidare det sär- skilda lönetillägget å en löneklass för lärare vid mindre folkskolor, biträ- dande lärare vid folkskolor samt häremot svarande nomadlärare under sam- ma förutsättning, som tidigare angivits beträffande ordinarie sådana lärare, genomgående medföra höjning av pensionsunderlaget med belopp som motsvarar en lönegrad.

Enligt nuvarande reglemente för statens pensionsanstalt kan överlärare erhålla höjt pensionsunderlag. Frågan om beredande av motsvarande möj- lighet enligt de nya bestämmelserna har enligt givna direktiv icke varit fö- remål för de sakkunnigas övervägande.

Angivna yttranden.

Statskontoret har funnit erinran ur principiell synpunkt visserligen kun- na göras mot att det särskilda lönetillägget å 450 kronor till manliga lärare vid småskola m. fl. skall påverka pensionsunderlaget men vill dock icke motsätta sig de sakkunnigas förslag härutinnan; det syntes dock böra över- vägas om icke föreskrifterna om särskilt pensionsunderlag borde intagas i övergångsbestämmelserna till de föreslagna pensionsreglementena. I frå- gan rörande eventuellt fastställande av högre pensionsunderlag på grund av det särskilda lönetillägg, motsvarande en löneklass, som skulle utgå till lärare vid mindre folkskola m. fl., erinras, att föredragande departements- chefen under punkten 141 av åttonde huvudtiteln i 1938 års statsverkspro- position uttalat, att han komme att framdeles förelägga Kungl. Maj:t för- slag, att dessa lärargrupper skulle under vissa förutsättningar erhålla en mera tryggad anställning. Om och i den mån en fastare anställningsform heredes åt ifrågavarande lärare, syntes de principiella invändningarna mot att för dem medgiva ett förhöjt pensionsunderlag i väsentlig mån förminska. Under angivna förutsättning vill statskontoret för sin del icke motsätta sig, att pensionsunderlaget fastställes till en lönegrad högre än för småskollärare.

Skolöverstyrelsen har ävenledes berört sistnämnda fråga och finner de sakkunnigas förslag i denna punkt i sak fullt motiverat. En förbättring i pensionshänseende för här ifrågavarande lärarkategorier i jämförelse med småskollärarkåren i övrigt säges dock eventuellt kunna i viss mån motverka utvecklingen mot en förbättrad skolorganisation, i vad den går ut på ett successivt avskaffande av de mindre folkskolorna och de biträdande lärartjänsternas ersättande med folkskollärartjänster. Överstyrelsen vill därför påpeka nödvändigheten av att de sakkunnigas förslag i denna del blir kompletterat med sådan föreskrift, att den gynnsammare ställning i pensions-hänseende, som skulle tillkomma lärare vid mindre folkskola eller biträdande lärare vid folkskola, icke under alla omständigheter förlorades, för den händelse läraren komme att efter därom gjord ansökan få sin tjänstgöring förlagd till vanlig småskola.

Läroorganisationerna framhålla, att det måste anses starkt motiverat, att ifrågavarande lönetillägg till lärare vid mindre folkskolor m. fl. även bör medföra vederbörlig förhöjning av pensionsunderlaget.

*Departements-
chefen.*

I likhet med de hörda myndigheterna anser jag mig böra i allt väsentligt biträda de sakkunnigas förslag. Vad statskontoret i en detaljfråga rörande utformningen av reglementsbestämmelserna anfört synes mig böra iakttagas.

De sakkunniga hava ansett frågan om en eventuell högre ställning i pensionshänseende för lärare vid mindre folkskola m. fl. böra bliva beroende av den karaktär det till dessa lärare utgående särskilda lönetillägget skulle komma att erhålla. Statskontoret har funnit sig kunna godtaga högre pensionsunderlag endast under förutsättning att lärarna beredas en fastare anställning. För egen del finner jag det önskvärt, att de närmare bestämmelserna om det särskilda lönetillägget föreligga, innan man tager slutlig ställning till frågan om det berättigade och lämpliga i att låta tillägget medräknas i pensionshänseende. Även anställningsformen kan komma att öva inflytande på frågans bedömning och bestämmelsernas utformning. Under sådana förhållanden anser jag mig böra förorda, att avgörandet i frågan uppskjutes, till dess de nämnda, ännu svävande spörsmålen blivit klarlagda. Med hänsyn till föreliggande omständigheter finner jag skäl föreligga, att, därest förhöjt pensionsunderlag sedermera skulle komma att medgivas, för de lärare av denna kategori, som dessförinnan hinna pensioneras, företaga en retroaktiv omreglering av pensionerna.

4. Pensionsavdrag.

De sakkunniga.

De sakkunniga hava i överensstämmelse med de uttalade grundprinciperna för omläggningen av pensionsbestämmelserna för folk- och småskolans lärare föreslagit tillämpning jämväl av civila tjänstepensionsreglementets och allmänna familjepensionsreglementets pensionsavdrag. De sakkunniga hava därvid bland de föreslagna bestämmelserna jämväl medtagit en motsvarighet till civila tjänstepensionsreglementets stadgande om att befattningshavare,

som under trettio år vidkänts pensionsavdrag eller erlagt avgift för tjänstepensionering till av staten upprättad eller understödd pensionsfond eller pensionskassa, skall vara befriad från pensionsavdrag.

För de extra ordinarie lärarna hava, med hänsyn till att lönen för dem beräknas per dag, pensionsavdragen angivits jämväl med till hela öretal avrundade belopp för dag.

Enligt nuvarande bestämmelser skall huvudman för lärare vid sjukvårdsanstalt eller barnhem eller för föreståndarinna och biträdande föreståndarinna vid skolhem eller arbetsstuga erlägga särskilda huvudmansavgifter, avseende tjänstepension, utöver befattningshavarnas egna avgifter. Då för dessa befattningshavare nu blivit gällande såväl det för folk- och småskollärare utfärdade avlöningsreglementet som ock kungörelsen angående statsbidrag till sådana lärares avlöning, föreligga enligt de sakkunnigas mening icke tillräckliga skäl för att i fortsättningen bibehålla sagda särskilda huvudmansavgift. Bestämmelse om sådan avgift har därför ej av de sakkunniga intagits i utkastet till tjänstepensionsreglemente.

Avgivna yttranden.

Statskontoret har, under anförande, att vissa praktiska svårigheter torde möta vid en tillämpning inom folk- och småskoleväsendet av ett system med pensionsavdrag, funnit det tveksamt, huruvida detta system här bör komma till användning eller om icke pensionsavgiftssystemet hellre borde bibehållas. *Statskontoret* har vidare, då inom folk- och småskoleväsendet svårigheter säkerligen skulle uppkomma att beräkna den tidpunkt, då pensionsavdragen skola upphöra för vederbörande lärare, i samband varmed olägenheter måste följa icke minst beträffande granskningen av statsbidragsrekvisitioner, ansett sig böra ifrågasätta, huruvida icke motsvarande föreskrift för folkskollärarna borde utformas på sådant sätt, att pensionsavdrag komme att verkställas under hela tjänstetiden, liksom i militära tjänstepensionsreglementet föreskrivits; en reservant har dock på denna punkt uttalat skiljaktig mening och biträtt de sakkunnigas förslag.

Statens pensionsanstalt har ävenledes uttalat sig beträffande bestämmelsen om begränsning till trettio år av tiden för pensionsavdrags vidkännande och avstyrkt dess tillämpande i här förevarande fall.

Skolöverstyrelsen har med avseende å de för extra ordinarie lärare föreslagna pensionsavdragen av praktiska skäl ansett starka betänkligheter böra resas mot att avdragen för dag göras olika stora allt efter pensionsunderlagets varierande storlek i förhållande till antalet läsveckor per år. *Skolöverstyrelsen* föreslår därför i fråga om dessa avdrag en ytterligare avrundning så till vida, att t. ex. för extra ordinarie folkskollärares tjänstepensionsavdrag fastställes ett medelbelopp av 45 öre (de sakkunniga hava föreslagit avdrag å respektive 47, 45 och 42 öre för de tre olika lästiderna och de mot dem svarande olika pensionsunderlagen).

Departements-
chefen.

Statskontoret har ställt sig tveksamt i fråga om lämpligheten av att inom folk- och småskoleväsendet tillämpa ett system med pensionsavdrag. Enligt mitt förmenande torde knappast några allvarligare svårigheter därvid behöva uppstå. För den händelse sådana emellertid vid den närmare utformningen av detaljföreskrifter i ämnet skulle yppa sig, torde det böra stå öppet för Kungl. Maj:t att i stället föreskriva ett system med pensionsavgifter.

Till de av statskontoret och statens pensionsanstalt uttalade betänkligheterna mot systemet med tjänstepensionsavdrag under allenast trettio år kan jag i princip giva min fulla anslutning. Redan då jag såsom föredragande departementschef framlade förslag till civilt tjänstepensionsreglemente ansåg jag mig böra framhålla, att jag fann detta från kommunikationsverken hämtade system föga rationellt men att jag med hänsyn till föreliggande omständigheter ej kunde för det dåvarande föreslå dess avskaffande.

De sakkunniga hava ansett sig ej böra göra något undantag från den här berörda, för civila statsförvaltningen gällande avdragsregeln. För egen del måste jag, trots min nyss uttalade principiella inställning till frågan, finna, att den av de sakkunniga intagna ståndpunkten är den mest följdriktiga. Frågan om ett allmänt avskaffande av den trettioåriga avdrags-tiden bör vid första därför lämpliga tidpunkt upptagas till behandling, men intill dess bör enligt min åsikt civilförvaltningens avdragsregel tillämpas jämväl på folk- och småskollärarkåren; de därmed möjligen förbundna administrativa olägenheterna synas mig icke utgöra tillräckligt stöd för en saklig avvikelse från grundprincipen att den civila statsförvaltningens pensioneringssystem här skall följas.

Vad skolöverstyrelsen anfört beträffande avrundning av pensionsavdragens dagbelopp synes mig förtjänt att tagas under övervägande vid den slutliga utformningen av reglementsbestämmelserna.

5. Detaljmotiveringar.

Då de sakkunniga i sina förslag så vitt möjligt sökt följa de statliga pensionsbestämmelserna, i första hand civila tjänstepensionsreglementet och allmänna familjepensionsreglementet, hava de ansett särskild motivering behöfelig endast i den mån saklig avvikelse skett från nämnda reglementens bestämmelser eller en tillämpning av desamma å folk- och småskollärare ansetts kräva särskilda förtydliganden.¹ I anledning av vad de sakkunniga därvid framhållit samt myndigheternas uttalanden får jag anföra följande.

Med hänsyn till den ståndpunkt, som i årets statsverksproposition intagits till fonderingsfrågan inom den statliga pensioneringen, hava de sakkunniga ej i utkastet till tjänstepensionsreglemente infört någon motsvarighet till civila tjänstepensionsreglementets 11 §, som handlar om pensionsavdragens fondering, och någon sådan har ej heller upptagits i utkastet till familjepensionsreglemente. De sakkunniga hava anfört, att därest fondering alljämt skulle komma att äga rum, pensionsreglementena borde kompletteras med stadganden härom. För min del vill jag i anledning härav endast

¹ De sakkunnigas detaljmotiveringar återfinnas i den vid detta protokoll fogade bilaga C.

framhålla, att även om fondering skulle bibehållas för framtiden — jag kommer i det följande att för nästa budgetår föreslå tillämpning av nuvarande förfaringsätt — föreskrifterna härom likväl ej böra intagas i pensionsreglementena.

En av de sakkunniga, herr Örtendal, har beträffande den i 6 § 2 mom. av utkastet till tjänstepensionsreglemente intagna regeln om reduktion i vissa fall av pensionen gjort följande uttalande:

Denna regel, vilken har sin motsvarighet i 7 § 2 mom. civila tjänstepensionsreglementet, torde praktiskt taget förhindra pensionerad lärare att åta sig vikariat utanför boningsorten. Den verkliga inkomstökning, som kvarstår vid en tillämpning av reduktionsregeln, täcker knappast utgiftsökningen för uppehållet å annan ort. Då det inom undervisningsväsendet kan bli nödvändigt att i viss utsträckning tillgodose vikariebehovet genom pensionerade lärare, torde det vara av behovet påkallat, att Kungl. Maj:t redan i samband med pensionsbestämmelsernas utfärdande genom generell föreskrift förklarar, att 6 § 2 mom. icke skall äga tillämpning å vikarierande pensionerade lärare.

Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande förklarat sig intet hava att erinra mot utfärdande av en föreskrift av detta innehåll.

Vad sålunda föreslagits anser jag böra tagas under överbägande i samband med utfärdandet av de nya pensionsreglementena.

Nyssnämnde sakkunnige har vidare med avseende å den i 21 § 1 mom. c) för icke-ordinaries rätt till sjukpension uppställda fordran på tio tjänst-år — vilken återfinnes även i det civila tjänstepensionsreglementet — uttalat starka betänkligheter.

Med anledning härav vill jag framhålla, att en ändring på denna punkt bör ske allenast därest motsvarande ändring vidtages i civila tjänstepensionsreglementet.

Statskontoret har ifrågasatt, huruvida icke de i 27 § intagna bestämmelserna om möjlighet för Kungl. Maj:t att i vissa fall tillerkänna icke-ordinarie lärare invalid- eller sjukpension böra erhålla sådan utformning, att av bestämmelserna tydligt framgår, att Kungl. Maj:t icke blott skall äga bestämma, om vederbörande skall beredas pension, utan även, där sådant av förhållandena påkallas, skall äga avväga pensionsbeloppets storlek efter föreliggande omständigheter.

Skolöverstyrelsen har uttalat sig för en utvidgning av Kungl. Maj:ts nyss avsedda befogenhet till att omfatta jämväl tillerkännande av ålderspension.

De av de hörda myndigheterna påyrkade ändringarna anser jag mig böra tillstyrka.

Såsom förut framhållits äro de nya pensioneringsbestämmelserna avsedda att äga tillämpning från och med den 1 januari 1938 eller alltså från och med den dag, då avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor trädde i kraft. De nya föreskrifterna komma härigenom att för förra halvåret 1938 träda i stället för stadgandena i reglementet för statens pensionsanstalt och de provisoriska pensioneringsbestämmelserna. För att denna

anordning icke skall bliva till förfång för befattningshavare, som varit underkastad nämnda reglemente och provisoriska bestämmelser, hava de sakkunniga, på sätt närmare framgår av reglementsutkastens, föreslagit vissa övergångsstadganden. I överensstämmelse med vad som skett vid allmänna familjepensionsreglementets tillämpning å delägare i av staten numera övertagna familjepensionskassor och som ägt rum vid statens folkskolorinspektörers inordnande under allmänna familjepensionsreglementet, hava de sakkunniga vidare föreslagit, att vad hittills gällt i fråga om pensionsrätt åt efterlevande make, även om äktenskapet ingåtts efter det befattningshavaren fyllt 60 år, samt rätt för barn att uppbära pension intill dess det uppnår 21 år fortfarande skall tillämpas beträffande änka eller barn efter befattningshavare som vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande hade familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt. Vad de sakkunniga sålunda föreslagit, anser jag mig böra i princip tillstyrka.

6. Vissa anslagsfrågor m. m.

För närvarande äro de under åttonde huvudtiteln upptagna anslagen till bidrag till avlöning åt befattningshavare vid folk- och småskoleväsendet uppförda med bruttobelopp, utan avdrag för pensionsavgifter, och vid utanordningen av statsbidrag innehållas avgifterna för att i föreskriven ordning tillgodoföras statens pensionsanstalt. I fråga om den statliga pensioneringen har tillämpats ett annat förfaringssätt, i det att avlöningsanslagen uppförts med nettobelopp, där pensionsavdragen således äro frånräknade.

I betraktande av redan vidtagna åtgärder i fråga om reglering av de anslag, som för budgetåret 1938/39 skulle komma att upptagas under åttonde huvudtiteln, torde någon ändring av nuvarande förfaringssätt beträffande redovisning av befattningshavarnas bidrag till pensioneringen ej lämpligen böra genomföras för nämnda budgetår. De provisoriska föreskrifter, som under nu angivna förhållanden kunna vara erforderliga, torde få utfärdas av Kungl. Maj:t.

Ett genomförande av de förslag, som de sakkunniga i det föregående framlagt, tarva även i vissa andra avseenden utfärdande av särskilda föreskrifter vid sidan av vad som inflyter i själva pensionsreglementena.

Sålunda böra i reglementet för statens pensionsanstalt vidtagas vissa ändringar, syftande till att från reglementets tillämpning undantaga de befattningshavare, som bliva underkastade de nya pensionsreglementena; befattningshavare, som kvarstår å äldre avlöningsbestämmelser, bör givetvis bibehållas vid pensionsrätt enligt nuvarande bestämmelser. Beträffande införande av ett övergångsstadgande angående möjlighet till pension för vikarier, som nu äro anställda och för närvarande äga pensionsrätt, har förut talats i samband med frågan om pensioneringens omfattning.

Särskilda tillämpningsföreskrifter till pensionsreglementena böra även utfärdas. I samband härmed torde jämväl böra meddelas närmare föreskrifter angående uppskjuten livränta.

Slutligen må framhållas, att — vid införande av beteckningen pensionsav-

drag i stället för pensionsavgifter — vissa formella omredigeringar böra vidtagas i kungörelserna angående statsbidrag till avlöning av folk- och småskollärare samt angående allmänna grunder för dyrtidstillägg åt sådana lärare. Vad särskilt sistnämnda kungörelse angår hava de sakkunniga an- fört, att de — dels av praktiska hänsyn och dels med beaktande av den ställning, som 1936 års lönekommitté intagit till frågan om sättet för beräk- ning av dyrtidstillägg — icke funnit skäl föreslå någon ändring i den nu gällande bestämmelsen, att dyrtidstillägget skall beräknas å avlöningsför- månerna utan avdrag för befattningshavarens bidrag till pensionering. Till frågan härom torde jag få återkomma i annat sammanhang.

7. Kostnadsberäkningar.

För belysande av den ekonomiska innebörden av det framlagda förslaget till ändrade grunder för pensionering av folk- och småskollärare hava ge- nom de sakkunnigas försorg utförts vissa beräkningar rörande blivande pen- sioners och pensionsavdrags belopp.

Vad först tjänstepensionerna angår har beräkning verkställts rörande den ökning, som summan av utgående pensioner kan väntas undergå efter de föreslagna pensionsbestämmelsernas genomförande. Beräkningarna, som grundats på införskaffade personliga uppgiftskort beträffande de vid början av vårterminen 1938 anställda lärarna, utvisa skillnaden mellan å ena si- dan de pensionssummor, som under vart och ett av åren 1938, 1939, 1943 och 1948 kunna beräknas bliva utbetalda enligt de föreslagna pensions- bestämmelserna, och å andra sidan de för samma år beräknade pen- sionsutbetalningarna enligt de före år 1938 gällande pensionsbestämmel- serna.

I de enligt äldre grunder beräknade pensionerna har inlagts jämväl s. k. pensionsförhöjning I enligt kungörelsen nr 280/1925. Dyrtidstillägg, å såväl äldre som föreslagna pensioner, hava medtagits under antagande att lev- nadskostnadsindex kommer att hålla sig vid 166. Hänsyn har vad de nya pensionerna beträffar tagits till att pensionsåldern för folkskollärare före- slås successivt höjd till 63 år. På grund av den för närvarande fortgående utökningen av den årliga lästiden vid skolorna, varigenom respektive folk- skollärares lönegradsplacering höjes, har vid beräkningarna antagits, att alla skoldistrikt, som nu ha en lästid av 34 $\frac{1}{2}$ veckor, komma att övergå till 36 $\frac{1}{2}$ veckors lästid. De under sålunda angivna förutsättningar beräknade kostnadsökningarna finnas i avrundade tal upptagna i följande samman- ställning:

År	Beräknad kostnads- ökning för under året utgående tjänste- pensioner, kronor
1938	90,000
1939	460,000
1943	1,930,000
1948	1,670,000.

Under första året har kostnadsökningen beräknats bliva relativt ringa, detta på grund av att de som då skulle börja uppbära pension kunna antagas avgå företrädesvis vid mitten och slutet av året. Att kostnadsökningen blivit lägre för år 1948 än för år 1943 har sin förklaring däri, att genom den successiva höjningen av pensionsåldern, avgången med pension enligt de nya bestämmelserna fördröjes, varvid en häremot svarande minskning av pensionsutgifterna inträder.

De förut angivna kostnadsökningarna utgöra emellertid bruttobelopp, beräknade utan beaktande av den vid pensioneringens omläggning uppstående stegringen av befattningshavarnas bidrag till pensionerna. Denna stegring har uppskattats till ungefär 1,500,000 kronor utan och ungefär 1,200,000 kronor med hänsyn tagen till den efter 30 tjänstår inträdande befrielsen från pensionsavdrag, och stegringen överstiger som synes till en början kostnadsökningen för utgående pensioner. Om, såsom för närvarande är fallet, inflytande pensionsavgifter användas för täckande av utgifter för pensioner och följaktligen ej fonderas, komma alltså statsverkets utgifter för tjänstepensioneringen under åren närmast efter den föreslagna omläggningen att bliva lägre än nu, men efter hand inträder ett motsatt förhållande.

Liknande beräkningar hava under motsvarande antaganden verkställts med avseende å familjepensioneringen. Såsom utgångspunkt för en uppskattning av blivande kostnadsökning för änke- och barnpensioner har beagagnats de senaste årens erfarenhet inom statens pensionsanstalt beträffande nybeviljade sådana pensioner efter avlidna lärare vid folkskoleväsendet. Kostnaderna för änklingspensioner hava beräknats på grundval av sammanställningar, som ur de insamlade uppgiftskorten erhållits beträffande antalet gifta lärarinnor och dessas fördelning efter ålder. Dyrtdistilläggen å pensionerna hava beaktats och hänsyn har därvid tagits till att dessa tillägg skulle utgå efter förmånligare regler å de enligt äldre grunder bestämda pensionerna. Beräkningarna utvisa följande ungefärliga ökningsbelopp:

År	Beräknad kostnads- ökning för under året utgående familje- pensioner, kronor
1938	40,000
1939	130,000
1943	500,000
1948	1,020,000.

Även dessa kostnadssiffror äro, liksom motsvarande siffror avseende tjänstepensioner, beräknade utan beaktande av föreslagna ändringar beträffande befattningshavarnas bidragsplikt. På grund av höjning av bidragen stiger dessas sammanlagda belopp med ungefär 3,040,000 kronor, men till följd av att enligt de föreslagna nya pensionsbestämmelserna bidragsplikten skall upphöra vid befattningshavares avgång med tjänstepension — enligt nuvarande bestämmelser erlägger manlig befattningshavare avgift hela

livstiden — blir ökningen av befattningshavarernas bidrag efter hand något mindre och kan för de närmaste åren uppskattas till följande belopp:

År	Beräknad ökning av befattningshavarnas bidrag till familjepensioneringen, kronor
1938	3,040,000
1939	3,030,000
1943	2,990,000
1948	2,930,000.

Om ej heller för familjepensioneringens vidkommande fondering av pensionsavdrag skall äga rum, kunna alltså för den här betraktade tidsperioden statsverkets utgifter för denna pensionering väntas bli lägre enligt det framlagda förslaget än enligt de äldre bestämmelserna. På grund av att en jämförelse mellan de förutvarande och de föreslagna pensionsbestämmelserna utvisar, att under många år framåt i tiden ökningen av utgående pensioners årsbelopp väntas fortgå, under det att ökningen av befattningshavarnas bidrag till pensioneringen beräknas bli allt mindre, är det att emotse, att den av nyssnämnda siffror belysta minskningen av statens utgifter för familjepensioneringen efter hand kommer att ytterligare nedgå.

Förslaget till reglering av pensioner, utgående enligt äldre bestämmelser.

Såsom tidigare framhållits hava de sakkunniga enligt meddelade direktiv haft att utreda jämväl frågan huruvida en förbättring av de tjänstepensioner, som beviljats före den 1 januari 1938 avgångna folk- och småskollärare, skulle kunna åvägabringas genom en vidsträcktare tillämpning av kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

Nämnda kungörelse avser att reglera pensioner av äldre typ. Regleringen innefattar i första hand en förhöjning av den äldre pensionen för att möjliggöra en tillämpning av enhetliga grunder för dyrtidstilläggs beräkning å äldre och nyreglerade pensioner. Denna förhöjning, som i kungörelsen benämnes förhöjning I och som i och för sig icke innebär någon förbättring av de förmåner, som före kungörelsens ikraftträdande tillförsäkrats pensionär, tillkommer icke blott pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst med oreglerad pension utan även andra pensionärer, vilka i avseende å rätt till dyrtidstillägg äro likställda med nämnda statliga pensionärer. Kungörelsen är sålunda, i vad avser förhöjning I, tillämplig å pensionerade folk- och småskollärare, vilka kommit i åtnjutande av pension antingen

enligt reglementet för statens pensionsanstalt eller tidigare enligt reglementena för folkskollärarnas pensionsinrättning och småskollärares m. fl. åldersunderstödsanstalt.

Enligt samma kungörelse utgår en ytterligare pensionsförhöjning å pensioner av äldre typ, förhöjning II. Med denna förhöjning har avsetts att åstadkomma en skälig anpassning av de äldre pensionerna efter de pensionsunderlag, som ligga till grund för motsvarande nyreglerade pensioner. Förhöjningen är för närvarande endast tillförsäkrad pensionerade statliga befattningshavare och utgör i allmänhet hälften av skillnaden mellan den genom förhöjning I reglerade pensionen och motsvarande nyreglerad pension. I vissa fall, där för befattning nyreglerat pensionsunderlag icke föreligger eller däremot svarande särskilt pensionsunderlag i bilaga till kungörelsen icke upptagits, utmättes denna förhöjning enligt särskilda beräkningsgrunder, vilka i regel innebära en mindre förbättring av pensionen än enligt huvudregeln.

De pensioner, som enligt äldre bestämmelser utgå till förutvarande folk- och småskollärare, kunna allt efter tidpunkten för deras beviljande och beloppens storlek hänföras till i följande sammanställning angivna huvudgrupper:

	Grund- pension, kronor	Genom reglering fr. o. m. år 1920 förhöjd till kronor	Genom pensions- förhöjning I uppbringad till kronor
<i>Grupp I. Pensioner beviljade före år 1907 (för småskollärare före år 1909).</i>			
Folkskollärare, manlig och kvinnlig	750: —	1,425	1,704
Småskollärare, d:o	200: —	600	720
<i>Grupp II. Pensioner beviljade åren 1907—1918 (för småskollärare åren 1909—1919).</i>			
Folkskollärare:			
manlig	1,013: —	1,800	2,028
kvinnlig	900: —	1,650	1,908
Småskollärare, manlig och kvinnlig	450: —	975	1,140
<i>Grupp III. Pensioner beviljade efter år 1918 (för småskollärare efter år 1919).</i>			
Folkskollärare:			
manlig	2,250: —	—	2,544
kvinnlig	1,875: —	—	2,112
Småskollärare:			
manlig	1,387: 50	—	1,644
kvinnlig	1,237: 50	—	1,440

Den pensionsreglering, som genomfördes år 1920, innebar en höjning av de äldre pensionerna med belopp som med 300 kronor översteg hälften av

den förutvarande pensionen; dock fick sålunda förhöjd pension icke överstiga 1,800 kronor eller understiga för folkskollärare 1,000 kronor och för småskollärare 600 kronor. Beträffande innebörden av pensionsförhöjning I har förut redogjorts.

De sakkunniga anföra följande i fråga om ett tilläpande av jämväl pensionsförhöjning II å pensionerna för de före år 1938 avgångna folk- och småskollärarna:

Då 1921 års pensionskommitté framlade det sedermera antagna förslaget om pensionsförhöjningar I och II, ställde sig kommittén icke främmande för ett medgivande av jämväl förhöjning II åt, bland andra, pensionerade lärare vid folk- och småskolor, men denna fråga undansköts då under hänvisning till att den ej innefattades i kommitténs uppdrag.

Då lärarna vid folk- och småskolorna genom den beslutade lönerегleringen inordnats i det statliga lönesystemet och då genom det såsom en konsekvens härav nu framlagda förslaget om tillämpning å dem av det statliga pensioneringssystemet statens medverkan till denna lärarpersonals pensionering blir av samma omfattning som för de statliga befattningshavarna, torde, enligt de sakkunnigas mening, föreligga såväl reella skäl som tekniska förutsättningar för en tillämpning å nu ifrågakvarande lärare jämväl av bestämmelserna om pensionsförhöjning II.

Därest, såsom de sakkunniga vilja föreslå, de mot 34 $\frac{1}{2}$ veckors årlig lästid svarande underlagen läggas till grund för beräkningen av pensionsförhöjning II, skulle denna för de ovannämnda pensionärgrupperna uppbringe pensionerna till följande belopp:

	Ny pension för	
	manlig pensionär, kronor	kvinnlig pensionär, kronor
<i>Grupp I:</i>		
Folkskollärare	2,370	2,274
Småskollärare	1,512	1,320
<i>Grupp II:</i>		
Folkskollärare	2,532	2,376
Småskollärare	1,722	1,530
<i>Grupp III:</i>		
Folkskollärare	2,790	2,478
Småskollärare	1,974	1,680

En utsträckt tillämpning av kungörelsen nr 280 1925 å nu nämnda pensionärgrupper jämväl i vad den avser pensionsförhöjning II skulle, beräknat efter nuvarande antal pensionärer, för staten medföra, fränsett dyrtidstillägg, följande årskostnad:

Grupp I	55,000 kr.
» II	210,000 »
» III	1,440,000 »
Summa	1,705,000 kr.

Kostnaden kommer på grund av fortgående minskning av pensionärstocken att successivt nedgå.

Avgivna yttranden.

Statskontoret har med hänsyn till det högst betydande kostnadsbeloppet ställt sig synnerligen betänksamt gentemot förslaget men påpekat, att motsvarande förmån redan tillkommer pensionerade f. d. befattningshavare inom det statliga undervisningsväsendet. Ett bifall till förslaget bör emellertid under inga förhållanden bliva prejudicerande beträffande andra icke statliga befattningshavare, vilka erhållit pensionsrätt enligt reglementet för statens pensionsanstalt. Ämbetsverket har i sådant avseende framhållit, att särskilda skäl för en dylik förmån kunna anföras beträffande lärare vid folk- och småskolor, sedan dessa lärares löne- och pensionsförmåner, som till ojämförligt största delen utgå av statsmedel, föreskrivits skola utgå efter samma regler som för motsvarande grupper av statliga befattningshavare. Dessa skäl äro icke för handen i andra fall. En förutsättning för att här avsedda pensionsförbättring medgives utgå måste emellertid enligt statskontorets mening vara, att vederbörande lärare icke av skoldistriktet erhållit någon förhöjning av författningsenligt utgående pension. Såsom ett ofrånkomligt villkor bör fördenskull föreskrivas, att, om och i den mån dylika kommunala pensionstillägg förekomma, här ifrågavarande pensions-tillägg skola minskas med belopp, motsvarande sådant kommunalt tillägg.

Statens pensionsanstalt uttalar, att den finner den av de sakkunniga föreslagna pensionsregleringen skälig. Dock synes från sådan reglering böra undantagas den, vilken av annan anledning än befattningens indragning avgått från sin befattning med rätt till uppskjuten tjänstepension.

Departementss-
chefen.

Folk- och småskolläraernas avlöningsbestämmelser hava numera blivit utformade i analogi med det statliga lönesystemet. Genom det förut framlagda förslaget skulle en motsvarande utformning av pensionsbestämmelserna genomföras. Då vidare ifrågavarande lärares löne- och pensionsförmåner till den ojämförligt största delen skola utgå av statsmedel, anser jag det vara en naturlig följd, att man jämväl beträffande reglering av redan utgående pensioner och understöd tillämpar de regler, som kommit till användning med avseende å de statligt anställda. Från de hörda myndigheternas sida har ej heller någon erinran av principiell art framförts gentemot de sakkunnigas förslag härom. Jag vill även erinra, att en reglering av redan utgående pensioner till f. d. befattningshavare vid statens undervisningsväsende automatiskt och med tillämpning av de i det föregående relaterade grunderna ägt rum i samband med den för denna del av undervisningsväsendet från och med 1938 års ingång ikrafträdde löne- och pensionsregleringen.

I ett par detaljfrågor hava emellertid erinringar framställts i de avgivna yttrandena.

Sålunda har statskontoret påyrkat, att, om och i den mån de ifrågavarande pensionstagarna uppbära kommunala pensionstillägg, den föreslagna pen-

sionsförbättringen skall minskas med belopp, motsvarande det kommunala tillägget.

Även om vissa skäl kunna tala för detta statskontorets förslag, anser jag mig dock ej böra biträda detsamma. De kommunala tilläggen, som ofta äro rörliga, utgå efter så skiftande regler och hava rättsligt sett så olika karaktär, att reduktionsbestämmelserna måste bliva i hög grad komplicerade, om betydande ojämnheter vid tillämpningen skola undvikas.

Den av statens pensionsanstalt föreslagna begränsningen av pensionsförhöjningens tillämplighetsområde anser jag mig böra förordda.

Förhöjningen av de äldre pensionerna torde i likhet med de nya avlönings- och pensionsreglementena böra vinna tillämpning från och med den 1 januari 1938.

Med avseende å utformningen av de blivande bestämmelserna i ämnet må framhållas, att för den, som pensionerats i befattning, vilken närmast motsvarar icke-ordinarie tjänst, den i § 4 mom. 1 a) förutnämnda kungörelse om ny pension intagna regeln för pensionsförhöjningens beräkning bör tillämpas, där nyreglerat pensionsunderlag finnes fastställt för sist avsedda tjänst.

H e m s t ä l l a n .

Under åberopande av vad sålunda anförts, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad av mig i det föregående förordats utfärda bestämmelser

dels angående ändrade pensionsvillkor för lärare vid folk- och småskolor m. fl.,

dels ock angående förbättring av tjänstepensioner, som beviljats förutvarande lärare vid folk- och småskolor m. fl.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

P. J. Arrhenius.

U t k a s t

till

reglemente angående tjänstepension för lärare vid folk- och småskolor m. fl. (tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl.).

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Detta reglemente skall äga tillämpning å följande befattningshavare, som äro underkastade föreskrifterna i avlöningsreglementet den 30 september 1937 (nr 868) för lärare vid folk- och småskolor, nämligen:

a) ordinarie folk- och småskollärare, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor, vilka anställts tillsvidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning samt extra ordinarie folk- och småskollärare;

b) lärare med motsvarande anställning vid statens egentliga folkskolor, mindre folkskolor och småskolor i rikets nordligaste gränssorter eller vid Skytteanska skolan i Tärna;

c) lärare vid sjukvårdsanstalt eller barnhem, vilken anställts tillsvidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning eller eljest med fast anställning eller ock som extra ordinarie;

d) föreståndarinna och biträdande föreståndarinna vid skolhem, tillhörigt skoldistrikt eller Skytteanska skolan i Tärna, eller vid arbetsstuga, tillhörig någon av stiftelserna Västerbottens eller Norrbottens läns arbetsstugor;

e) ordinarie och extra ordinarie lärare vid nomadskoleväsendet (nomadlärare).

2 §.

1. Tjänstår, som avses i detta reglemente, beräknas för tid,

a) under vilken befattningshavare före uppnående av den för hans tjänst stadgade pensionsåldern varit innehavare av befattning, å vilken detta reglemente äger tillämpning;

b) under vilken befattningshavare innehaft annan med pensionsrätt förenad anställning i statens tjänst än beställning å reservstat vid försvarsväsendet;

c) för vilken erlagts avgift för tjänstepensionering till av staten upprättad eller understödd pensionsanstalt eller pensionskassa.

2. Såsom tjänstår må vidare tillgodoräknas två tredjedelar av den tid, under vilken befattningshavare före uppnåendet av den för hans tjänst stadgade pensionsåldern utan skyldighet att vidkännas pensionsavgift eller pensionsavdrag såsom vikarie uppehållit befattning, å vilken detta reglemente äger tillämpning.

3. Vid tjänstårsberäkning skall avdrag göras för tid, omfattande minst 15 dagar i följd, under vilken befattningshavare åtnjutit tjänstledighet för

svag hälsas vårdande, för havandeskap eller barnsbörd eller för enskild angelägenhet, så ock för tid, under vilken befattningshavare varit tagen i häkte eller avstängd från tjänstgöring eller utan giltigt förfall avhållit sig från tjänstgöring.

4. Har befattningshavare eljest i eller utom statens tjänst förrättat arbete eller uppdrag, som finnes vara av beskaffenhet, att tid, varunder sådant arbete eller uppdrag förrättats, skäligen bör helt eller delvis tillgodoräknas honom såsom tjänstår, beror på prövning i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver, om och i vad mån dylikt tillgodoräknande må äga rum.

5. Tid, som tagits i beräkning såsom tjänstår för grundläggande av rätt till pension, må sedermera icke i något avseende ånyo tillgodoräknas såsom tjänstår, såframt icke under nämnda tid fullgjorts annan tjänstgöring än den, på vilken den tidigare tjänstårsberäkningen grundats.

6. Vid tjänstårsberäkning skall en undervisningstid av 242 dagar anses som helt tjänstår och må lärare icke för något redovisningsår tillgodoräkna mera än nämnda antal dagar. Därest vid sådan tjänstårsberäkning avdrag enligt 3 mom. härovan ifrågakommer, skall avdrag ske med den kalender-tid, under vilken ledigheten varat.

7. Därest vid beräkning av tjänstår den uppkomna slutsumman utvisar del av dag, skall avrundning ske till närmast högre hela dagantal.

3 §.

Från och med den dag, befattningshavare erhåller pensionsrätt enligt detta reglemente, och intill utgången av den månad, under vilken han uppnår trettio tjänstår eller dessförinnan inträder i pensionsåldern, skall honom tillkommande lön minskas med *tjänstepensionsavdrag* i enlighet med bestämmelserna i detta reglemente.

För ändamål, som här avses, må tid, under vilken detta reglemente icke varit å befattningshavaren tillämpligt, räknas som tjänstår endast i den mån befattningshavaren för sådan tid vidkänts pensionsavdrag eller erlagt avgift för tjänstepensionering till av staten upprättad eller understödd pensionsanstalt, pensionsfond eller pensionskassa.

4 §.

1. Pension till belopp för år räknat, som framgår av detta reglemente, utgår, där ej annorlunda i reglementet stadgas, från och med dagen näst efter den, då avgång från tjänsten ägt rum, till och med den dag, då en månad förflutit efter pensionstagarens frånfälle.

Vid tillämpning av detta stadgande iakttages, att det för tiden efter pensionstagarens frånfälle utgående pensionsbeloppet icke må överstiga femhundra kronor.

2. Utbetalning av pension sker månadsvis i efterskott enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t; statens pensionsanstalt likväl obetaget att efter pensionstagarens frånfälle förskottsvis utbetala återstående pensionsbelopp.

5 §.

1. Varder befattningshavare dömd till avsättning eller till följd av tjänstefel skild från tjänsten, må han ej komma i åtnjutande av pension.

2. Har pensionstagare blivit förbrytelse i sin tidigare innehavda tjänst dömd, i stället för till avsättning, till straff enligt 2 kap. 17 § strafflagen, må han från och med månaden näst efter den, under vilken utslaget vunnit laga kraft, åtnjuta allenast en tredjedel av pensionen, där ej Kungl. Maj:t

finner skäl tillerkänna pensionstagaren större del, dock ej mera än två tredjedelar av pensionen.

3. Pensionstagare, som undergår direkt ådömt frihetsstraff eller är föremål för åtgärd, som förklarats skola träda i stället för sådant straff, eller ock avtjänar ådömt tvångsarbete, må för den tiden uppbära allenast en tredjedel av pensionen.

Har pensionstagaren anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av honom, må den myndighet, som beviljat pensionen, kunna medgiva sådan anhörig rätt att uppbära det förverkade pensionsbeloppet eller del därav.

6 §.

1. Om befattningshavare, vilken kommer i åtnjutande av pension för i detta reglemente avsedd tjänst, vid avgång från den tjänsten åtnjuter eller sedermera erhåller pension för statsanställning eller pension för icke-statlig anställning, med vilken är förenad delaktighet i statens pensionsanstalt, till sådant belopp, att sammanlagda förmånerna för år räknat överstiga femtusenfyra kronor, må han, så länge sådan annan pension åtnjutes, av pensionen enligt detta reglemente uppbära allenast en tredjedel, med iakttagande likväl dels att i förekommande fall därutöver må utgå så mycket av den återstående delen, att vad vederbörande äger behålla ej understiger summan av den större förmånen och en tredjedel av den mindre eller, om båda äro lika, den ena av dem ökad med en tredjedel, dels ock att minskning skall ske endast i den mån så erfordras för att förmånernas sammanlagda belopp ej må överstiga femtusenfyra kronor. Vid tillämpning av vad sålunda stadgats skall jämväl i förekommande fall iakttagas, att hänsyn icke tages till pension, som utgår enligt gällande bestämmelser angående pensionering av försvarsväsendets reserver av befäl och civilmilitär personal.

2. Vad i 1 mom. sägs skall, där icke Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, äga motsvarande tillämpning, om befattningshavaren vid avgången från tjänsten åtnjuter eller sedermera erhåller lön eller arvode för statstjänst, lön för sådan tjänst, å vilken avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor äger tillämpning eller lön för icke-statlig anställning, med vilken är förenad delaktighet i statens pensionsanstalt.

7 §.

1. Fråga om rätt till pension enligt detta reglemente prövas av statens pensionsanstalt.

I fråga om vad som skall iakttagas vid ansökning om pension meddelar Kungl. Maj:t särskilda föreskrifter.

2. Avsked må ej meddelas befattningshavare, innan frågan om hans rätt till pension, där sådan fråga förekommer, blivit vederbörligen avgjord.

3. Då pension beviljas, skall den pensionsberättigade erhålla skriftligt bevis därom.

8 §.

Till ledning vid prövning av befattningshavares pensionsrätt skall hos vederbörande huvudman föras tjänstematrikel enligt de närmare föreskrifter, som utfärdas av Kungl. Maj:t.

9 §.

Därest beloppet av pension, som beräknats enligt bestämmelserna i detta reglemente, icke är i helt krontal jämnt delbart med tolv, skall detsamma jämkas till närmast högre sålunda delbara tal.

2 KAP.

Ordinarie lärare och med dem i lönehänseende likställda befattningshavare.

10 §.

1. Skyldighet att avgå från tjänsten inträder för befattningshavare

a) då han uppnått den för hans tjänst stadgade pensionsåldern, den myndighet eller styrelse, som äger att från tjänsten avskeda, likväl obetaget att, såvida detta tillstyrkts av vederbörande statens folkskolinspektör, medgiva anstånd med avskedet, därest och så länge befattningshavaren prövas kunna på tillfredsställande sätt gagna det allmänna, dock icke i något fall längre tid än sammanlagt två år;

b) då han träffats av olycksfall i tjänsten och det behörigen styrkes, att han på grund härav är för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, samt han prövas icke lämpligen kunna tjänstgöra i sådan annan befattning, till vilken han må vara pliktig att låta förflytta sig;

c) då det behörigen styrkes, att han till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall än under b) sägs eller till följd av nedsatt arbetsförmåga är för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, samt han prövas icke lämpligen kunna tjänstgöra i sådan annan befattning, till vilken han må vara pliktig att låta förflytta sig.

2. Har befattningshavare, för vilken statens pensionsanstalt enligt 1 mom. prövat skyldighet att avgå från tjänsten föreligga, underlåtit att söka avsked, ankommer det på den myndighet eller styrelse, som äger att från tjänsten avskeda, att entlediga befattningshavaren.

I fråga om skyldighet för befattningshavare att för styrkande av i 1 mom.

c) angivna omständigheter underkasta sig läkarundersökning gäller vad därom är särskilt stadgat.

3. Befinnes befattningshavare urständsat att på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden och är ej sådant fall för handen, varom i 1 mom. b) eller c) sägs, må Kungl. Maj:t, därest befattningshavaren uppnått en levnadsålder, som med högst fem år understiger den för hans tjänst stadgade pensionsåldern, på därom av vederbörande myndighet gjord framställning förklara honom skyldig att avgå från tjänsten och entlediga honom.

Framställning, som nyss sagts, må icke avlåtas, utan att befattningshavaren erhållit tillfälle att inkomma med yttrande i ärendet. Avgives yttrande, skall detsamma åtfölja framställningen till Kungl. Maj:t.

11 §.

Rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av pension tillkommer:

a) befattningshavare, som uppnått den för hans tjänst stadgade pensionsåldern (*alderspension*);

b) befattningshavare, som enligt bestämmelserna i 10 § 1 mom. b) är skyldig att avgå (*invalidpension*);

c) befattningshavare, som enligt bestämmelserna i 10 § 1 mom. c) är skyldig att avgå eller som med tillämpning av bestämmelsen i 10 § 3 mom. förklarats skyldig att avgå (*sjukpension*).

12 §.

1. Alderspension bestämmes i förhållande till antalet tjänstår enligt följande grunder. Kan befattningshavare räkna minst trettio tjänstår, utgår *hel* pension. Är tjänstårens antal mindre än nu sagts, utgår *avkortad* pension.

2. Hel pension sammanfaller till beloppet med det för befattningen stadgade tjänstepensionsunderlaget; dock att för befattningshavare, som under kortare tid än tre år innehaft den tjänst, från vilken avgång äger rum, beloppet av hel pension skall utgöra medeltalet av de högsta tjänstepensionsunderlag, vilka under vart och ett av de senast förflutna tre åren före avgången varit gällande för honom.

3. Avkortad pension motsvarar beloppet av hel pension, minskat med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger trettio.

13 §.

Invalidpension fastställs till ett belopp, motsvarande det för befattningshavaren vid avgången gällande tjänstepensionsunderlaget.

14 §.

Sjukpension bestämmes enligt de i 12 § angivna grunderna men utgår med lägst sjuttiofem procent av hel pension. Beloppet av sjukpension må dock icke överstiga den ålderspension, som skulle hava tillkommit befattningshavaren, därest han med oförändrat tjänstepensionsunderlag kvarstått i sin befattning till pensionsålderns inträde.

15 §.

Befattningshavare, som tidigast fem år före uppnåendet av pensionsåldern frivilligt avgår ur tjänst, må kunna av Kungl. Maj:t medgivnas rätt att komma i åtnjutande av *förtidspension*, under förutsättning att han innehar minst trettio tjänstår samt att avgången finnes icke vara stridande mot det allmännas intresse.

Förtidspension motsvarar hel ålderspension men skall för tiden intill dess befattningshavaren uppnår pensionsåldern vara minskad med $\frac{1}{180}$ för varje full fjärdedel av år, varmed befattningshavarens levnadsålder vid avgången understiger pensionsåldern.

16 §.

1. Beträffande de i detta kapitel avsedda befattningar, som äro hänfödda till viss lönegrad, skola, där ej annat följer av stadgandena i 2 mom. samt 18 och 19 §§ tillämpas de tjänstepensionsunderlag och tjänstepensionsavdrag, som här nedan för de särskilda lönegraderna angivas:

Lönegrad	Tjänstepensionsunderlag		Tjänstepensionsavdrag för år Kr.	Lönegrad	Tjänstepensionsunderlag		Tjänstepensionsavdrag för år Kr.
	man Kr.	kvinn Kr.			man Kr.	kvinn Kr.	
B 1	1,320	1,236	36	B 16	3,240	3,036	141
B 2	1,404	1,320	39	B 17	3,444	3,240	156
B 3	1,476	1,404	42	B 18	3,634	3,444	174
B 4	1,560	1,476	45	B 19	3,924	3,684	192
B 5	1,644	1,560	48	B 20	3,924	3,684	192
B 6	1,716	1,644	51	B 21	4,200	3,924	213
B 7	1,824	1,716	57	B 22	4,476	4,200	234
B 8	1,920	1,824	63	B 23	4,764	4,476	255
B 9	2,040	1,920	69	B 24	5,076	4,764	279
B 10	2,160	2,040	75	B 25	5,400	5,076	303
B 11	2,304	2,160	84	B 26	5,724	5,400	330
B 12	2,436	2,304	90	B 27	6,036	5,724	354
B 13	2,640	2,436	102	B 28	6,360	6,036	378
B 14	2,844	2,640	114	B 29	6,684	6,360	399
B 15	3,036	2,844	129	B 30	6,996	6,684	420

2. Befattningshavare skall erhålla skriftligt bevis över honom vid avgång ur tjänst tillkommande rätt till uppskjuten livränta.

3. Därest sådan livränteförsäkrad person tillträder med pensionsrätt förenad anställning i statens tjänst eller med pensionsrätt enligt detta reglemente förenad befattning eller erhåller sådan anställning med pensionsrätt i av staten upprättad eller understödd pensionsanstalt eller pensionskassa, i vilken tjänstår för pension må räknas för den tjänst, som medfört rätten till livränta, upphör hans rätt till livränta. Är jämväl den nya befattningen underkastad bestämmelserna i detta reglemente, skall — där ej föreskrifterna i 1 mom. ånyo träda i tillämpning — vid bestämmande av pension för befattningen hänsyn tagas till den tid, under vilken befattningshavaren förut innehaft sådan anställning, som enligt bestämmelserna i 2 § må räknas honom till godo såsom tjänstår för pension.

4. Livränta utbetalas enligt bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t, från och med månaden näst efter den, under vilken vederbörande uppnått den ålder, som tillämpats såsom pensionsålder vid beräkning av intjänt pension, till och med den månad, varunder livräntetagaren avlider.

3 KAP.

Icke-ordinarie befattningshavare.

21 §.

1. Rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av pension tillkommer icke-ordinarie befattningshavare:

a) då befattningshavaren avgår vid eller efter utgången av lästerminen närmast före uppnåendet av pensionsåldern (*ålderspension*);

b) då befattningshavaren till följd av olycksfall i tjänsten blivit oförmögen till fortsatt tillfredsställande tjänstgöring (*invalidpension*);

c) då befattningshavaren till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall än under b) sägs eller till följd av nedsatt arbetsförmåga blivit oförmögen till fortsatt tillfredsställande tjänstgöring, dock under förutsättning att han vid avgången kan räkna minst tio tjänstår (*sjukpension*).

2. Rätt att komma i åtnjutande av pension inträder utan hinder av att i 1 mom. c) omförmäld oförmåga till fortsatt tillfredsställande tjänstgöring inträffat under tiden mellan två lästerminer eller inom en tid av nio månader efter sista anställningen, dock under förutsättning att befattningshavaren icke på grund av eget förvällande entledigats från befattningen.

22 §.

1. I fråga om beräkning av pension för icke-ordinarie befattningshavare gäller, att

a) ålderspension bestämmes enligt de grunder, som angivas i 12 §;

b) invalidpension fastställs till ett belopp, motsvarande det för befattningshavaren vid avgången gällande tjänstepensionsunderlaget;

c) sjukpension bestämmes enligt de grunder, som angivas i 12 §, varvid emellertid iakttages, å ena sidan, att pensionen utgår med lägst sjuttiofem procent av hel pension samt, å andra sidan, att sjukpensionen icke må överstiga den ålderspension, som skulle hava tillkommit befattningshavaren, därest han med oförändrat tjänstepensionsunderlag kvarstått i sin befattning till pensionsålderns inträde.

23 §.

1. För i detta kapitel avsedda icke-ordinarie befattningar skola tillämpas de tjänstepensionsunderlag och tjänstepensionsavdrag, som här nedan angivas:

Befattningshavare	Årlig lästid, veckor	Tjänstepensionsunderlag		Tjänstepensionsavdrag			
		Kr.		för läsår Kr.		för dag Kr.	
		Man	Kvinna	Man	Kvinna	Man	Kvinna
Folkskollärare och med sådan i lönehänseende likställd	39	3,036	2,844	129	129	0.47	0.47
	36 $\frac{1}{2}$	2,844	2,640	114	114	0.45	0.45
	34 $\frac{1}{2}$	2,640	2,436	102	102	0.42	0.42
Lärare vid mindre folkskola, biträdande lärare vid folkskola, nomadlärare vid vis-teskola samt småskollärare och med sådan i lönehänseende likställd	39	2,040	1,716	69	57	0.25	0.21
	36 $\frac{1}{2}$	1,920	1,644	63	51	0.24	0.20
	34 $\frac{1}{2}$	1,824	1,560	57	48	0.23	0.20

24 §.

För icke-ordinarie befattning gäller samma pensionsålder som för motsvarande ordinarie tjänst.

Befattningshavare må icke i något fall bibehållas i tjänst längre tid än två år utöver pensionsåldern.

25 §.

Bestämmelserna i 15 § angående förtidspension och i 20 § angående uppskjuten livränta skola äga motsvarande tillämpning beträffande icke-ordinarie befattningshavare; dock att vid beräkning av uppskjuten livränta för befattningshavare, vilken blivit dömd till avsättning på grund av förbrytelse i tjänsten eller som till följd av tjänstefel skilts från tjänsten, den intjänta pensionen skall i varje fall minskas med två tredjedelar.

4 KAP.

Reglementets tillämplighet m. m.

26 §.

Varder ordinarie befattningshavare, som avses i detta reglemente, utan ändring beträffande innehavande lönegrad förflyttad till tjänst, å vilken reglementet icke äger tillämpning, skall han, så länge han kvarstår i den tjänsten, fortfarande vara underkastad reglementets föreskrifter.

27 §.

Övergår extra ordinarie befattningshavare, som i 3 kap. avses, på grund av tjänstens indragning eller densammans förvandling till ordinarie tjänst, till tjänstgöring såsom vikarie å befattning, varå detta reglemente äger tillämpning, må sådan befattningshavare, därest han på grund av omständigheter, som i 21 § b) eller c) sägs, blivit oförmögen till fortsatt tillfredsställande tjänstgöring, av Kungl. Maj:t kunna tillerkännas invalid- eller sjukpension som om han alltjämt vore innehavare av den extra-ordinarie tjänsten.

28 §.

De närmare föreskrifter, som kunna finnas erforderliga för tillämpningen av reglementet, meddelas av Kungl. Maj:t.

Ikräftträdande och övergångsbestämmelser.

1. Detta reglemente skall äga tillämpning från och med den 1 januari 1938, dock med iakttagande av att för tiden 1 januari—30 juni 1938 skall gälla vad i reglementet för statens pensionsanstalt den 31 december 1919 (nr 878) samt kungörelsen den 4 januari 1938 (nr 5) med vissa provisoriska bestämmelser angående pensionsvillkor för i statens pensionsanstalt delaktiga lärare vid folk- och småskolor m. fl. stadgats i fråga om pensionsrätt för vikarie å i detta reglemente avsedd befattning, befattningshavares skyldighet att från tjänsten avgå samt befattningshavare åvilande pensionsavgifter; och skall inskränkning ej ske i här medgiven rätt till pension eller till tjänstårsberäkning och ej heller minskning äga rum i redan beviljad pension.

I och med reglementets ikraftträdande för befattningshavare, som blir underkastad reglementet, skall vad i författning eller annan av Kungl. Maj:t utfärdad föreskrift eljest finnes stridande mot reglementets bestämmelser upphöra att gälla, såvitt angår sådan befattningshavare.

2. För ordinarie och extra ordinarie folkskollärare och med dem i lönehänseende likställda skall pensionsåldern inträda vid utgången av det kalenderhalvår, under vilken befattningshavare uppnår nedan angivna levnadsålder, nämligen:

under tiden 1 juli 1938—30 juni 1943	60 år;
under tiden 1 juli 1943—30 juni 1946	61 år;
under tiden 1 juli 1946—30 juni 1948	62 år.

Har här avsedd befattningshavare, som under angiven tid uppnår sålunda föreskriven pensionsålder, med stöd av äldre eller i detta reglemente givna bestämmelser medgivits anstånd med avsked utöver pensionsåldern, må tjänstår tillgodoräknas jämväl under anståndstiden, dock längst intill utgången av det kalenderhalvår, varunder han uppnår 63 års ålder. Befattningshavaren skall härvid vara skyldig vidkännas pensionsavdrag intill dess jämlikt 3 § reglementet denna skyldighet upphör på grund av att han erlagt pensionsavgifter eller vidkänts pensionsavdrag under 30 år.

3. För ordinarie småskollärarinna, kvinnlig lärare vid mindre folkskola, kvinnlig biträdande lärare vid folkskola och kvinnlig nomadlärare vid visteskola, tjänstgörande vid byskola, liksom för föreståndarinna och biträdande föreståndarinna vid skolhem eller arbetsstuga skall under tiden 1 januari 1938—30 juni 1942, oavsett för henne då gällande lönegradsplacering, tillämpas det tjänstepensionsunderlag och, vad gäller tiden 1 juli 1938—30 juni 1942, jämväl det tjänstepensionsavdrag, som svarar mot de för dessa befattningshavare efter nämnda tid bestämda lönegraderna.

4. Under tiden 1 januari—30 juni 1938 skall för icke-ordinarie befattningshavare, som avses i 3 kap. reglementet, tjänstepensionsunderlaget utgöra

det enligt 23 § mot 36 $\frac{1}{2}$ veckors lästid svarande tjänstepensionsunderlaget, om lästiden utgjort mer än 36 men mindre än 39 veckor, samt

det enligt sagda paragraf mot 34 $\frac{1}{2}$ veckors lästid svarande tjänstepensionsunderlaget, om lästiden utgjort högst 36 veckor.

5. Därest vid tillämpning av stadgandet i 12 § 2 mom. hänsyn skall tagas till befattningshavares tjänstepensionsunderlag för tid innan reglementet blivit gällande för honom, skall därvid så anses, som om för befattningshavaren gällt det tjänstepensionsunderlag, som vid pensioneringstillfället är fastställt för den befattning, han under nämnda tid innehaft, eller för därmed närmast jämförlig befattning.

U t k a s t

till

reglemente angående familjepension för efterlevande till lärare vid folk- och småskolor m. fl. (familjepensionsreglementet för folkskollärare m. fl.).

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Detta reglemente äger tillämpning å:

a) innehavare av befattning, för vilken tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl. gäller; samt

b) den som avgått från befattning, som i a) avses och äger rätt till pension eller uppskjuten livränta enligt nämnda tjänstepensionsreglemente, dock att familjepensionsreglementet icke skall gälla för den som äger rätt till uppskjuten livränta, med mindre han under minst fem år innehaft till tjänstepension enligt detta tjänstepensionsreglemente berättigande befattning eller med tjänstepensionsrätt förenad anställning i statens tjänst.

2 §.

1. Berättigade till familjepension efter befattningshavares död äro: efterlevande make, som ej ingått nytt äktenskap, arvsberättigade barn, som ej uppnått 19 års ålder, samt fränskild make, i fall som i 2 mom. sägs.

Pensionsrätt tillkommer dock ej make, om äktenskapet ingåtts efter det befattningshavaren uppnått en levnadsålder av 60 år, och ej heller adoptivbarn, om adoptionen ägt rum efter det befattningshavaren fyllt 50 år.

2. Då befattningshavare i dom å äktenskapsskillnad förpliktas att till sin make utgiva underhållsbidrag, äger domstolen, därest makarna levt tillsammans under minst fem år och sistnämnda make vid sammanlevnadens hävande uppnått en ålder av minst trettio år samt det i övrigt med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt, förordna, att den fränskilda maken skall vara berättigad till familjepension efter befattningshavarens död. Vad nu sagts för det fall att befattningshavare förpliktas utgiva underhållsbidrag gäller ock, där i skillnadsålet avtal om sådant underhållsbidrag visas föreligga.

Förordnande, som sålunda meddelats, upphör att gälla, om skyldighet att utgiva underhållsbidrag, som bestämts att utgå på särskilda tider, upphört eller den berättigade trätt i nytt gifte.

Äger förordnande som ovan sagts giltighet, må sådant förordnande ej meddelas till förmån för befattningshavarens make i senare äktenskap.

3 §.

Så länge befattningshavare innehar befattning, som i 1 § a) avses, skall honom tillkommande lön minskas med *familjepensionsavdrag* i enlighet med vad nedan sägs.

4 §.

1. Familjepension bestämmes på sätt i 5 § angives i förhållande till ett vid befattningshavarens död för honom gällande grundbelopp (*familjepensionens grundbelopp*), vilket fastställes med hänsyn till antalet tjänstår och det för den avlidne senast gällande *familjepensionsunderlaget* enligt de i denna paragraf angivna grunderna.

2. För befattningshavare, som vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt pension enligt tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl., är familjepensionens grundbelopp lika med familjepensionsunderlaget, såframt antalet av befattningshavaren förvärvade tjänstår, utökade med tid som från dödsfallet eller avgången med pension må hava återstått till pensionsåldern, uppgått till minst trettio.

Uppgick för befattningshavare som i första stycket sägs antalet tjänstår, utökade på sätt där angives, icke till trettio, är familjepensionens grundbelopp lika med familjepensionsunderlaget minskat med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår, sålunda utökade, understiger trettio.

3. För annan befattningshavare än i 2 mom. avses är familjepensionens grundbelopp lika med familjepensionsunderlaget, såframt hans tjänstår uppgått till minst trettio, men eljest lika med familjepensionsunderlaget minskat med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger trettio. Utgör för sådan befattningshavare summan av antalet tjänstår och den till pensionsåldern återstående tiden mer än etthundratjugu fulla fjärdedels år, skall dock grundbeloppet utgöra så stor del av familjepensionsunderlaget, som antalet fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår utgör av nämnda summa.

4. Såsom tjänstår räknas vid tillämpning av 2 och 3 mom. tid, vilken befattningshavaren må räkna som tjänstår enligt 2 § tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl.

5. Utgör det enligt 2 eller 3 mom. beräknade grundbeloppet icke helt krontal, jämkas det till närmast högre hela krontal.

5 §.

1. Familjepensionen består av en fast och en rörlig del.

2. Familjepensionens fasta del motsvarar, för år räknat,

a) för efterlevande make eller frånskild make ensam eller för efterlevande make och frånskild make tillsammans, då pensionsberättigade barn ej finnas: familjepensionens grundbelopp;

b) för efterlevande make eller frånskild make jämte barn eller för efterlevande make och frånskild make tillsammans jämte barn: familjepensionens grundbelopp ökat med femtio procent, om endast ett barn finnes, och därtöfver med tjugoprocent av grundbeloppet för varje ytterligare barn;

c) för ett barn, då pensionsberättigad make ej finnes: familjepensionens grundbelopp;

d) för två eller flera barn, då pensionsberättigad make ej finnes: familjepensionens grundbelopp ökat med femtio procent, om barnen äro två, och därtöfver med tjugoprocent av grundbeloppet för varje ytterligare barn.

3. Familjepensionens rörliga del utgör samma procenttal å den fasta de-

len, som under den tid pensionen avser gäller för beräkning av dyrtids-tillägg å nyreglerad avlöning.

4. Av familjepension för efterlevande make eller fränskild make jämte barn eller för efterlevande make och fränskild make tillsammans jämte barn äger maken eller makarna tillsammans åtnjuta så stor del, som motsvarar åttio procent av grundbeloppet jämte därå belöpande rörlig pensionsdel, samt barnet eller barnen återstoden. Fränskild make, som åtnjuter pensionsrätt jämte den avlidnes barn i annat gifte, må dock icke av familjepensionen åtnjuta större del än vad som motsvarar fyrtio procent av grundbeloppet jämte därå belöpande rörlig pensionsdel. Äro efterlevande make och fränskild make eller äro två eller flera barn samtidigt pensionsberättigade, skola makarna eller barnen tillkommande pensionsbelopp delas lika dem emellan.

5. Innehar den som är berättigad till familjepension efter befattningshavare, som i detta reglemente avses, anställning, å vilken tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl. äger tillämpning, eller statsanställning av sådant slag, att därmed är förenad tjänstepensionsrätt, eller åtnjuter han tjänstepension för sådan anställning, eller äger han åtnjuta familjepension enligt detta reglemente eller eljest av statsmedel jämväl såsom anhörig till annan än nämnda befattningshavare, skall det belopp, som han enligt denna paragraf skulle äga åtnjuta, minskas med den i beloppet ingående rörliga pensionsdelen jämte så stor del av etthundratjugu kronor, som den i beloppet ingående fasta pensionsdelen utgör av familjepensionsunderlaget. Vad nu sagts skall ock gälla för pensionstagare, som undergår direkt ådömt frihetsstraff eller är föremål för åtgärd, som förklarats skola träda i stället för sådant straff, eller ock avtjänar ådömt tvångsarbete.

6 §.

Har befattning, som i 1 § a) avses, med stöd av gällande avlöningsbestämmelser förenats med annan sådan befattning, beräknas familjepension särskilt för vardera befattningen, med iakttagande dock, att de för dem bestämda familjepensionsunderlagen minskas med etthundratjugu kronor, att familjepensionens rörliga del bortfaller samt att 5 § 5 mom. icke skall äga tillämpning.

7 §.

1. Familjepension utgår från och med dagen näst efter den, då befattningshavare avlidit, till och med utgången av månaden näst efter den under vilken pensionstagaren avlider eller, därest pensionsrätten upphör av annan anledning, till och med utgången av den månad, under vilken rätten upphört.

Pension till barn, som födes efter faderns död, utgår från och med den månad, under vilken barnet födes.

2. Utbetalning av pension sker i efterskott enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t; vederbörande myndighet likväl obetaget att efter pensionstagares frånfälle förskottssvis utbetala återstående pensionsbelopp.

3. Har i följd därav, att fränskild make underlåtit att jämlikt 8 § göra ansökan om pension, till annan pensionsberättigad utbetalts större belopp än han bort erhålla, skall därvid bero.

8 §.

1. Fråga om rätt till familjepension efter avliden befattningshavare prövas på därom gjord ansökan av statens pensionsanstalt.

Sökande åligger att i enlighet med de föreskrifter Kungl. Maj:t utfärdar

styrka de omständigheter, som böra tagas i betraktande vid prövningen av pensionsfrågan.

2. Då familjepension beviljas, skola de pensionsberättigade erhålla skriftligt bevis därom.

9 §.

Vid avgång ur tjänst skall befattningshavare, som äger rätt till familjepension för sina efterlevande, erhålla skriftligt bevis därom.

2 KAP.

Ordinarie lärare och med dem i lönehänseende likställda befattningshavare.

10 §.

1. Beträffande de i detta kapitel avsedda befattningar, vilka äro hänfödda till viss lönegrad, skola där ej annat följer av stadgandena i 2 mom. samt i 12 och 13 §§, tillämpas de familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag, som här nedan angivas:

Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.	Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.
B 1	750	72	B 16	1,500	180
B 2	780	75	B 17	1,590	192
B 3	810	78	B 18	1,680	204
B 4	840	81	B 19	1,770	219
B 5	870	87	B 20	1,770	219
B 6	900	93	B 21	1,860	234
B 7	930	99	B 22	1,950	249
B 8	960	108	B 23	2,040	267
B 9	1,020	117	B 24	2,130	285
B 10	1,080	126	B 25	2,220	306
B 11	1,140	135	B 26	2,310	327
B 12	1,200	144	B 27	2,400	348
B 13	1,260	153	B 28	2,490	369
B 14	1,320	162	B 29	2,580	390
B 15	1,410	171	B 30	2,670	411

2. För innehavare av följande befattningar och med dem i lönehänseende likställda skola, oavsett vilken lönegrad befattningen tillhör, tillämpas de familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag, som enligt 1 mom. gälla för nedan angivna lönegrader, nämligen:

för manlig lärare vid mindre folkskola, manlig biträdande lärare

vid folkskola och manlig lärare vid småskola..... 11:e lönegraden

för manlig nomadlärare vid visteskola ..... 11:e »

11 §.

1. Övergår i detta kapitel avsedd befattningshavare till befattning med lägre familjepensionsunderlag, skall i familjepensionshänseende fortfarande för honom gälla vad som finnes stadgat i fråga om den förra befattningen.

2. Sänkes familjepensionsunderlaget för befattning, skall i familjepensionshänseende icke inträda någon förändring för den som före ändringen innehaft befattningen.

12 §.

För i detta kapitel avsedd befattningshavare, som är förordnad att innehåva icke-ordinarie befattning med högre familjepensionsunderlag än det för hans ordinarie befattning fastställda, skola tillämpas de för icke-ordinarie befattningshavare i reglementet givna bestämmelserna.

3 KAP.

Icke-ordinarie befattningshavare.

13 §.

1. För i detta kapitel avsedda icke-ordinarie befattningar skola tillämpas de familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag, som här nedan angivas:

Befattningshavare	Årlig lästid, veckor	Familjepensionsunderlag		Familjepensionsavdrag			
		Kr.		för läsår Kr.		för dag Kr.	
		Man	Kvinna	Man	Kvinna	Man	Kvinna
Folkskollärare och med sådan i lönehänseende likställd	39	1,410	1,410	171	171	0.63	0.63
	36 $\frac{1}{2}$	1,320	1,320	162	162	0.63	0.63
	34 $\frac{1}{2}$	1,260	1,260	153	153	0.63	0.63
Lärare vid mindre folkskola, biträdande lärare vid folkskola, nomadlärare vid vis-teskola samt småskollärare och med sådan i lönehänseende likställd	39	1,080	930	126	99	0.46	0.36
	36 $\frac{1}{2}$	1,020	900	117	93	0.46	0.36
	34 $\frac{1}{2}$	960	870	108	87	0.45	0.36

14 §.

Därest i detta kapitel avsedd befattningshavare avlider antingen under tiden mellan två lästerminer eller ock inom en tid av nio månader efter sista anställningen, dock under förutsättning att han ej på grund av eget förvälande entledigats, skall vid bestämmande enligt 4 § av familjepensionens grundbelopp så anses som om han vid dödsfallet alltjämt kvarstode i tjänst.

4 KAP.

Reglementets tillämplighet m. m.

15 §.

Övergår befattningshavare till en med tjänstepensionsrätt förenad anställning i statens tjänst, å vilken varken civila eller militära tjänstepensionsreglementet eller tjänstepensionsreglementet för arbetare är gällande, skall han fortfarande vara underkastad bestämmelserna i detta reglemente, såframt han icke inom en månad från det han tillträder den nya anställningen anmäler hos statens pensionsanstalt, att han i stället vill underkasta sig de bestämmelser, som må finnas meddelade rörande familjepension för sistnämnda anställning. Skall detta reglemente fortfarande å honom tillämpas, anses därvid som om han alltjämt innehade den förra befattningen.

16 §.

Övergår extra ordinarie befattningshavare, som i 3 kap. avses, på grund av tjänstens indragning eller densammas förvandling till ordinarie tjänst, till tjänstgöring såsom vikarie å befattning, varå detta reglemente äger tillämpning, må Kungl. Maj:t kunna, därest befattningshavaren avlider, tillerkänna hans efterlevande familjepension, som om befattningshavaren vid dödsfallet alltjämt varit innehavare av den extra ordinarie tjänsten.

17 §.

De närmare föreskrifter, som kunna finnas erforderliga för tillämpningen av detta reglemente, meddelas av Kungl. Maj:t.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

1. Detta reglemente skall äga tillämpning från och med den 1 januari 1938, dock med iakttagande av att för tiden 1 januari—30 juni 1938 skall gälla vad i reglementet för statens pensionsanstalt den 31 december 1919 (nr 878) samt kungörelsen den 4 januari 1938 (nr 5) med vissa provisoriska bestämmelser angående pensionsvillkor för i statens pensionsanstalt delaktiga lärare vid folk- och småskolor m. fl. stadgats ifråga om pensionsrätt för vikarie å i detta reglemente avsedd befattning och befattningshavaren åvilande pensionsavgifter, och skall inskränkning ej ske i där medgiven rätt till familjepension och ej heller i redan beviljad sådan pension.

I och med reglementets ikraftträdande för befattningshavare, som blir underkastad reglementet, skall vad i författning eller annan av Kungl. Maj:t utfärdad föreskrift finnes eljest stridande mot reglementets bestämmelser, upphöra att gälla såvitt angår sådan befattningshavare.

2. Beträffande befattningshavare, som omedelbart före den 1 januari 1938 ägde familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt på grund av befattning, varå detta reglemente numera äger tillämpning, skola gälla de avvikelserna från reglementets bestämmelser att *dels* änka skall äga rätt till familjepension även om äktenskapet ingåtts efter det befattningshavaren uppnått en levnadsålder av 60 men ej 65 år *dels* ock rätten till familjepension skall för arvsberättigat barn upphöra först vid 21 års ålder.

3. För ordinarie småskollärlarinna, kvinnlig lärare vid mindre folkskola, kvinnlig biträdande lärare vid folkskola och kvinnlig nomadlärare vid visteskola, tjänstgörande vid byskola, liksom för föreståndarinna och biträdande föreståndarinna vid skolhem eller arbetsstuga skall för tiden den 1 januari 1938—30 juni 1942, oavsett för henne då gällande lönegradsplacering tillämpas det familjepensionsunderlag och, vad gäller tiden 1 juli 1938—30 juni 1942, jämväl det familjepensionsavdrag, som svarar mot de för dessa befattningshavare efter nämnda tid bestämda lönegraderna.

4. Under tiden 1 januari—30 juni 1938 skall för icke-ordinarie befattningshavare, som avses i 3 kap. reglementet, familjepensionsunderlaget utgöra

det enligt 13 § mot $36\frac{1}{2}$ veckors lästid svarande familjepensionsunderlaget, om lästiden utgjort mer än 36 men mindre än 39 veckor, samt

det enligt sagda paragraf mot $34\frac{1}{2}$ veckors lästid svarande familjepensionsunderlaget om lästiden utgjort högst 36 veckor.

Detaljmotiveringar till pensionsreglementena.

I. Tjänstepensionsreglementet.

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

De sakkunniga hava ansett praktiska skäl tala för att här uppräknade de befattningshavargrupper, som skulle falla under reglementets tillämpning.

2 § 1 mom.

Här intagna bestämmelser motsvara 3 § 1 mom. första punkten civila tjänstepensionsreglementet med de tillägg, som föranledas av att bestämmelserna skola vinna tillämpning å folk- och småskollärare. De sakkunniga hava under punkten b) genom att utbyta ordet befattning mot anställning velat ernå, att bestämmelsen skall omfatta jämväl tid, varunder tjänstepensionsreglementet för arbetare kan hava varit tillämpligt å befattningshavaren.

2 § 2 mom.

Anledningen till införandet i reglementet av denna bestämmelse har närmare berörts i kapitlet om pensioneringens omfattning. Här må därutöver allenast nämnas, att enligt denna bestämmelse förutsättas kunna tillgodoräknas jämväl två tredjedelar av tidigare fullgjord vikarietjänstgöring, som varit av kortare varaktighet än en läsmånad och som därför ej medfört pensionsrätt enligt reglementet för statens pensionsanstalt.

2 § 3 mom.

Liksom numera gäller i motsvarande fall inom statsförvaltningen äger kvinnlig lärare vid ledighet för havandeskap eller barnsbörd uppbära lön, minskad med tjänstledighetsavdrag, under högst 90 dagar. Ehuru de sakkunniga skulle ansett skäligt, att dylik ledighet finge åtnjutas likaledes högst 90 dagar utan avdrag vid tjänstårsberäkning för pension, hava de likväl icke velat föreslå någon sådan bestämmelse, så länge de statliga pensionsreglementena icke ändrats på denna punkt.

De sakkunniga vilja framhålla, att sådan ledighet, som enligt 16 § 1 mom. avlöningsreglementet meddelas för iakttagelser och studier och vid vilken utgår oavkortad avlöning, icke bör föranleda avdrag vid tjänstårsberäkningen.

2 § 6 mom.

Med hänsyn till bestämmelserna i 10 § 3 mom. avlöningsreglementet hava de sakkunniga ansett påkallat meddela föreskrift, att fullgjord tjänstgöring under den i avlöningsreglementet stadgade kortaste lästiden 34 $\frac{1}{2}$ veckor eller 242 dagar skall anses som helt tjänstår men att å andra sidan över-

skjutande lästid icke må medföra ytterligare tillgodoräkning för redovisningsåret (tiden 1 juli—30 juni). Om lärare under redovisningsåret haft att vidkännas avdrag enligt 2 § 3 mom. exempelvis 2 månader, skall denna tid avdragas med kalendertid från det tjänstår, han eljest ägt räkna tillgodo. För redovisningsåret får sålunda tillgodoräknas 10 månader. Det kunde visserligen ifrågasättas, att en ledighet av exempelvis 60 dagar skulle föranleda avdrag vid tjänstårsberäkningen med 60/242, 60/256 eller 60/273 allt efter läsårets längd, men de sakkunniga hava ansett de administrativa vinsterna av den föreslagna enklare avdragsregeln uppväga de i de flesta fall föga betydelsefulla ojämnheter, som genom tillämpning av en sådan regel kunna uppstå.

3 §.

I blivande tillämpningsföreskrifter torde — i likhet med vad som skett beträffande civila tjänstepensionsreglementet — böra meddelas bestämmelser för det fall, att befattningshavare uppehåller befattning i statens tjänst eller innehar offentligt uppdrag.

6 §.

Bestämmelserna i 1 mom. motsvara stadgandena i 7 § 1 mom. civila tjänstepensionsreglementet, dock med det tillägg, att hänsyn skall tagas jämväl till pension för icke-statlig anställning, med vilken är förenad delaktighet i statens pensionsanstalt.

Vad avser 2 mom. må erinras, att i propositionen nr 222/1934 med förslag till det numera gällande civila tjänstepensionsreglementet föredragande departementschefen uttalade (sid. 105—106), att de nu i 7 § 2 mom. nämnda reglemente inrymda reglerna om reduktion av pension, då pensionstagaren uppstår lön eller arvode, borde vid blivande revision av avlöningsbestämmelserna överföras till dessa och reduktionen ske på lönen eller arvodet i stället för å pensionen. 1936 års lönekommitté har i sitt betänkande med förslag till civilt avlöningsreglemente (stat. off. utr. 1937: 48, sid. 98 och 265) avgivit förslag i enlighet med berörda departementschefsuttalande.

Det har med hänsyn till dessa förhållanden synts de sakkunniga tveksamt, huruvida civila tjänstepensionsreglementets reduktionsregel borde införas i tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl. I frågans nuvarande läge hava de sakkunniga emellertid ansett sig böra i sitt förslag upptaga regeln. För densammas tillämpning å nu ifrågavarande lärare hava de sakkunniga föreslagit vissa kompletteringar, avseende hänsynstagande till lön för befattning vid folkskoleväsendet samt för icke-statlig anställning, med vilken är förenad delaktighet i statens pensionsanstalt.

Därest 7 § civila tjänstepensionsreglementet bibehålles och de sakkunnigas nyssnämnda förslag genomföres, torde en omredigering av bestämmelserna i civila tjänstepensionsreglementet böra företagas, så att dessa komma att korrespondera mot de här föreslagna reduktionsreglerna.

7 §.

Dessa bestämmelser motsvara 8 § civila tjänstepensionsreglementet. De sakkunniga hava av praktiska skäl ansett påkallat att beträffande vad som skall iakttagas vid ansökning om pension under mom. 1 införa en hänvisning till blivande tillämpningsföreskrifter.

8 §.

I tillämpningsföreskrifterna torde böra intagas närmare bestämmelser angående förande av tjänstematrikel.

10 § 1 mom.

Bestämmelserna ansluta sig i huvudsak till 12 § 2 mom. civila tjänstepensionsreglementet.

Enligt § 50 statens pensionsanstalts reglemente må tillstånd för folk- och småskollärare m. fl. att kvarstå i befattningen efter uppnådd pensionsålder beviljas endast under förutsättning att det tillstyrkts av vederbörande folkskolinspektör. Bestämmelsen har av de sakkunniga ansetts vara av den betydelse, att den bör inrymmas jämväl i detta reglemente, och har där intagits i 10 § 1 mom. a).

10 § 2 mom.

Detta moment har av de sakkunniga givits en något utförligare utformning än 12 § 3 mom. civila tjänstepensionsreglementet. De sakkunniga hava ansett det vara av vikt, att här uttryckligen angives, att entledigande av befattningshavare på grund av i 10 § 1 mom. berörda orsaker icke får ske, förrän pensionsanstalten i samband med prövning av befattningshavares rätt till pension avgjort frågan om hans avgångsskyldighet.

Vidare har ansetts lämpligt att i detta sammanhang hänvisa till förefintliga särskilda bestämmelser om lärares skyldighet att underkasta sig läkarundersökning.

12 §.

Enligt reglementet för statens pensionsanstalt fordras för närvarande för hel pension 33 tjänstår. Inom den statliga pensioneringen är det för hel pension erforderliga antalet tjänstår fastställt till 30 utom i vissa undantagsfall, där det bestämts till 25.

De sakkunniga anse, att beträffande samtliga nu förevarande befattningshavargrupper för hel pension bör fordras 30 tjänstår.

Enär sålunda i intet fall skulle föreskrivas en tjänstålder av 25 år, hava de sakkunniga utformat bestämmelserna utan hänsyn till en dylik tjänstålder.

16 §.

De sakkunniga hava funnit det mest ändamålsenligt att här intaga civila tjänstepensionsreglementets tabell över pensionsunderlag och pensionsavdrag för lönegraderna B 1—B 30 oavkortad.

Vad angår de för vissa befattningar angivna särskilda pensionsunderlagen torde få hänvisas till vad de sakkunniga i den allmänna motiveringen anfört under rubriken pensionsunderlag och pensionsavdrag.

17 §.

Med avseende å lärare vid statens undervisningsväsende har genom en i kungörelsen nr 3/1938 införd bestämmelse stadgats, att pensionsåldern inträder vid utgången av det kalenderhalvår, varunder den såsom pensionsålder föreskrivna levnadsåldern uppnås. Även för folk- och småskollärarnas vidkommande har, med hänsyn till önskvärdheten av att undvika lärarbyte under pågående lästermin, en sådan avgångsregel syntes lämplig och föreslås därför av de sakkunniga.

Beträffande de i denna paragraf angivna pensionsåldrarna hänvisas till den allmänna motiveringen.

18 § 3 mom.

Bestämmelsen är likalydande med 20 § 3 mom. civila tjänstepensionsreglementet. Den innebär, att lärare, för vilken lönegradsplaceringen sänkes

till följd av befattningens nedflyttning till lägre lönegrad, ej skall behöva vidkännas sänkning av pensionsunderlaget, och de sakkunniga hava ansett skäligt att ej föreslå något undantag från denna regel för det fall att dylik nedflyttning föranledes av ändrad lästid.

19 §.

De sakkunniga förutsätta, att i tillämpningsföreskrifterna intages bestämmelse om, i vilken ordning befattningshavaren skall hava att i förevarande fall vidkännas pensionsavdrag.

20 § 3 mom.

Bestämmelsen är av samma lydelse som motsvarande stadgande i civila tjänstepensionsreglementet, dock med ett tillägg av innebörd, att rätten till livränta skall upphöra, för den händelse livränteförsäkrad person tillträder anställning, varmed är förenad pensionsrätt enligt tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl.

Motsvarande tillägg torde böra göras i de statliga pensioneringsbestämmelserna.

3 KAP.

Icke-ordinarie befattningshavare.

21 §.

De icke-ordinarie befattningshavare, som enligt de sakkunnigas förslag skulle falla under 3 kap., äro samtliga extra ordinarie lärare. Beträffande dessas anställning gäller, att den icke är av fortlöpande natur — såsom för de extra ordinarie tjänstemännen inom statsförvaltningen — utan allenast avser läsår. Anställningen upphör med vårterminens slut utan att särskilt entledigande behöver förekomma. Under ferierna torde extra ordinarie lärare formellt icke hava anställning.

Dessa speciella förhållanden hava föranlett de sakkunniga att vid utformningen av förevarande bestämmelser i så måtto avvika från civila tjänstepensionsreglementet, att pensionsrättens inträde för de extra ordinarie lärarna göres oberoende av om formellt entledigande sker samt att rätt till ålderspension inträder, då befattningshavaren avgår vid eller efter utgången av lästerminen närmast före uppnåendet av pensionsåldern.

Vidare har ansetts erforderligt att — i viss analogi med stadgandet i 4 § 5 mom. familjepensionsreglementet för arbetare — i fråga om sjukpension föreskriva, att rätt till dylik pension skall inträda även om oförmågan till fortsatt tillfredsställande tjänstgöring skulle bliva vederbörligen konstaterad under tiden mellan två lästerminer eller inom en tid av nio månader efter sista anställningen. Såsom villkor härför har dock ansetts böra uppställas, att befattningshavaren icke på grund av eget förvållande entledigats från befattningen.

23 §.

Beträffande grunderna för pensionsavdragens bestämmande torde få hänvisas till vad därom anförts i den allmänna motiveringen.

I särskilda kolumner har för varje pensionsunderlag upptagits däremot svarande pensionsavdrag för dag, av praktiska skäl angivet i hela öretal; avrundning har skett under hänsynstagande jämväl till familjepensionsavdragens dagbelopp.

4 KAP.

Reglementets tillämplighet m. m.

27 §.

I fråga om motiveringen till denna paragraf hänvisas till vad i den allmänna motiveringen anförts beträffande pensioneringens omfattning.

De sakkunniga hava icke ansett sig kunna närmare angiva, hur länge möjligheten till pension bör fortbestå, detta med hänsyn till att vikariats-tjänstgöringen, i enlighet med sin natur, måste komma att förete avbrott. De sakkunniga hava förutsatt, att pension skall kunna erhållas, även om kortare avbrott skulle förekomma. Det synes sålunda icke böra bliva föremål för tvekan, att avbrott för ferier, platsombyte o. s. v. icke böra beröva läraren möjligheten till pension. Mellan de exemplifierade ledigheterna och det fall, då läraren kan anses hava lämnat undervisningsväsendet och därför rimligen bör hava förlorat pensionsrätten, torde emellertid förekomma en mängd tveksamma fall, som endast kunna avgöras efter prövning av de särskilda omständigheterna. En viss ledning i fråga om sjukpension synes kunna hämtas från den i 21 § 2 mom. föreslagna bestämmelsen.

Vid bestämmande av pensionsförmånerna böra de för den frånträdda extra ordinarie befattningen gällande pensionsvillkoren vara avgörande.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

Då de nu föreslagna pensionsbestämmelserna torde böra anses som en nödvändig följd av det nya avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor, hava de sakkunniga såsom en naturlig konsekvens härav ansett sig böra föreslå, att pensionsreglementet skall äga tillämpning från och med den 1 januari 1938 eller den dag, avlöningsreglementet trädde i kraft. Det av de sakkunniga föreslagna tjänstepensionsreglementet kommer härigenom att för tiden 1 januari—30 juni 1938 träda i stället för de stadganden, som meddelats i reglementet för statens pensionsanstalt och i kungörelsen den 4 januari 1938 (nr 5) med provisoriska pensioneringsbestämmelser. Denna anordning torde emellertid icke böra bli till förfång för befattningshavare, som varit underkastad nämnda reglemente och kungörelse. Med anledning härav hava de sakkunniga föreslagit vissa övergångsstadganden.

De sakkunniga komma att i annat sammanhang behandla frågan om reglering av äldre pensioner.

Beträffande de i punkt 2 för angiven övergångstid föreslagna pensionsåldrarna för ordinarie och extra ordinarie folkskollärare hänvisas till den allmänna motiveringen. Då dessa pensionsåldrar äro lägre än den, som normalt skulle bli gällande, 63 år, hava de sakkunniga föreslagit, att befattningshavare, som under övergångstiden uppnår pensionsåldern men fått anstånd med avgång ur tjänst, må tillgodoräkna tjänstår under anståndstiden, dock ej längre än om den för pensionsålderns inträde stadgade levnadsåldern varit 63 år. Som en följd härav har skyldigheten att vidkännas pensionsavdrag ansetts böra i motsvarande mån utsträckas.

I fråga om bestämmelserna i punkt 3 hänvisa de sakkunniga till den allmänna motiveringen.

Bestämmelsen under punkt 4 är föranledd av att under tiden före den 1 juli 1938 kunna tillämpas lästider, som ligga mellan dem, som sedermera regelmässigt skola bliva gällande, nämligen respektive 39, 36 $\frac{1}{2}$ och 34 $\frac{1}{2}$ veckor.

Det i punkt 5 upptagna stadgandet motsvarar punkt 6 i övergångsbestämmelserna till civila tjänstepensionsreglementet.

II. Familjepensionsreglementet.

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

I 1 § 1 mom. b) allmänna familjepensionsreglementet har föreskrivits, att befattningshavare, som avgått med rätt till uppskjuten livränta, icke är underkastad familjepensionsreglementet med mindre han under minst fem år innehåft till tjänstepension enligt civila eller militära tjänstepensionsreglementet berättigande befattning.

Motsvarande stadgande har i det nu framlagda reglementsförslaget givits en sådan utformning, att det däri för familjepensionsrättens bibehållande gjorda förbehållet om minst fem års innehav av tjänstepensionsberättigande befattning skulle komma att omfatta förutom befattning, å vilken det föreslagna tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl. erhöle tillämpning, jämväl varje med tjänstepensionsrätt förenad anställning i statens tjänst. Förslaget, som innebär en komplettering av stadgandet i förutnämnda 1 § 1 mom. b) allmänna familjepensionsreglementet, torde böra föranleda en omredigering av sistnämnda stadgande, därvid även ett hänsynstagande bör ske till pensionsrätten enligt tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl.

2 §.

Bestämmelserna i denna paragraf, som är av samma lydelse som motsvarande stadganden i allmänna familjepensionsreglementet, innebära bland annat att efterlevande make icke är pensionsberättigad, om äktenskapet ingåtts efter det befattningshavaren fyllt 60 år, samt att pension icke utgår till barn längre än till det uppnår 19 års ålder.

Enligt de för folk- och småskollärarna nu gällande bestämmelserna äro nämnda åldersgränser fastställda till respektive 65 och 21 år.

I överensstämmelse med vad som skett vid allmänna familjepensionsreglementets tillämpning å delägare i av staten numera övertagna familjepensionskassor och som ägt rum vid statens folkskolinspektörens inordnande under allmänna familjepensionsreglementet, föreslå de sakkunniga, att de förut gällande åldersgränserna fortfarande skola tillämpas beträffande änka eller barn efter befattningshavare, som omedelbart före det nya familjepensionsreglementets ikraftträdande redan hade pensionsrätt enligt äldre bestämmelser om familjepension för folkskollärare m. fl. Stadgande härom har intagits under punkten 2 i övergångsbestämmelserna.

8 §.

Lärarnas familjepensionering torde liksom tjänstepensioneringen böra omhändervhas av statens pensionsanstalt.

2 KAP.

Ordinarie lärare och med dem i lönehänseende likställda befattningshavare.

10 §.

Familjepensionsunderlagen och familjepensionsavdragen hava — såsom förut framhållits — av de sakkunniga föreslagits skola direkt motsvara allmänna familjepensionsreglementets pensionsunderlag och avdrag. I likhet med vad som skett i utkastet till tjänstepensionsreglementet hava i denna paragraf intagits samtliga de för lönegraderna B 1—B 30 gällande pensionsavdragen.

Vad angår de i 2 mom. för vissa befattningar angivna särskilda pensionsunderlagen hänvisas till vad därom anförts i den allmänna motiveringen under rubriken pensionsunderlag och pensionsavdrag.

11 §.

Beträffande den i 2 mom. inrymda bestämmelsen torde få hänvisas till vad de sakkunniga anført angående 18 § 3 mom. tjänstepensionsreglementet.

3 KAP.

Icke-ordinarie befattningshavare.

13 §.

De här upptagna familjepensionsunderlagen och familjepensionsavdragen motsvara dem som enligt allmänna familjepensionsreglementet svara mot de tjänstepensionsunderlag och tjänstepensionsavdrag, som för respektive befattningar föreslagits i 23 § tjänstepensionsreglementet.

14 §.

Beträffande detta stadgande torde få hänvisas till vad de sakkunniga anført i specialmotiveringen till 21 § 2 mom. tjänstepensionsreglementet.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

Punkt 1 är en motsvarighet till samma punkt i övergångsbestämmelserna till tjänstepensionsreglementet, och åberopas de sakkunnigas motivering till denna senare punkt.

Beträffande punkt 2 har förut redogjorts i samband med 2 §.

Vad angår punkterna 3 och 4 hänvisas till de sakkunnigas motivering beträffande motsvarande stadganden angående tjänstepensionsreglementets tillämpning.